

Mladina

Leto II.

1925/1926

Štev.

1

Vsebina 1. številke.

Srečko Kosovel: Uvodne besede. Stran 1. — **Dr. I. R.:** Slovensko visokošolstvo pred in po vojni. Stran 2. — **Srečko Kosovel:** Refleksije ob koroškem dnevu. Stran 5. — **C. D.:** K otvoritvi sezone v Narodnem gledališču. Stran 7. — **C. D.:** † Dramatična šola. Stran 10. — **Srečko Kosovel, cand. phil.:** Odgovor »Vidovdnevu«. Stran 12. — Nekoliko besedi o montanističnem študiju. Stran 13. — Slovenska politika. Stran 15. — **F. Veber:** Sokrat. Stran 16. — Prosveta. Stran 24. — Dijško življenje. Stran 25. — Razno. Stran 26. — Fotošport. Stran 29. — Šport. Stran 30. — Šah. Stran 31.

Celoletna naročnina za dijake je Din 30.—, za nedijake Din 40.—.
V podrobni prodaji stane posamezna številka Din 5.—.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8.

Rokopisi se ne vračajo. Naročnina, reklamacije itd. naj se pošiljajo samo upravi.
»MLADINA« izhaja tekom šolskega leta po enkrat na mesec.

Poština plačana v gotovini.

Urejuje: Stanko Tomšič.

Odgovorni urednik: Andrej Sifrar.

Za tiskarno »Mercur«: Andrej Sever.

➡ Vse one, ki bodo prejeli prvo številko na ogled in je ne bodo vrnili, bo smatrala uprava za naročnike.

za
dame
gospode
in otroke

O. Bernatovič
LJUBLJANA
MESTNI TRG ŠT. 5

Od dobrega
najboljše:
narejene obleke
dežni plašči
kožuhovina
trikotaža
klobuki
l. t. d.

Obleka

moška, iz pristnega češkega ševjota in fina dunajska konfekcija 580 Din, fina damska volnena obleka 220 Din, damski plašč 400 Din, fantovska obleka 190 Din, dekljiška obleka 50 Din razpošilja veletrgovina R. Stermecki, Celje, št. 46. Ilustrovani cenik s čez 1000 slikami se pošlje vsakemu zastoj, vzorci od sukna, kamgarna in razne manufakturne robe pa samo za 8 dni na ogled. Kdor pride z vlakom osebno kupovat, dobi nakupu primerno povrnitev vožnje. Naročila čez 500 Din poštine prosto. Trgovci engros cene.

Srečko Kosovel:

Uvodne besede.

Zakaj grmijo taki plazovi obupa na nas? Zakaj omahuje naš korak trikrat na dan? Zakaj tone naša misel v trajni maloupnosti, zakaj omahne ob prvem poletu in pade pobita, za vekomaj ubita na tla, žalosten spomin in ovira na poti? Ali je res samo pogum a premalo? Ali je res samo vztrajnosti premalo?

S filmsko naglico beži čas mimo nas. Še pri nas, koder si vsako gibanje lomi peroti v reakcionarnem gozdu malenkostnih razmer, že pri nas, se mi zdi, beži vse tako mimo: z nervozno hitrostjo, obupno naglico, raztrgano, ubito. In vendar ne dušijo nikjer napredka in razvoja (dasi ga s tem pospešujejo!) tako, kakor pri nas.

Zdi se mi pa, da je ravno v takem kactičnem kopičenju dogodkov in doživljajev potreba: mirnega gledanja. Kajti vlak vidiš šele tedaj, ako stojiš ti pri miru, če bežiš z njim ga ne vidiš.

To mirno gledanje nas usposablja trezno presojeti stanje sodobnosti. Kajti ravno v sodobnost moramo pogrezniti temelje bodočnosti, temelje našega dela. Naše delo se ne lovi za senzacijo dneva, ne sme iskati od dneva priznanja, marveč od bodočnosti.

Zato, ker ne delamo, obupujemo, omahujemo trikrat na dan. Zato, ker ni vere več, vere v bodočnost, vere v delo, ki jo pripravljaja, vere v delo, posvečujoče, zmagujoče. A samo delo vodi k zmagi.

* * *

Težki dogodki padajo na nas, kakor preizkušnja. In nikogar ni, ki bi pokazal smer, odkoder prihaja rešitev (so že, a morajo molčati!). Slovenski časopisi in revije so s par izjemami nepotrebni pokvarjeni barometri, ki jim ne verjamemo več. Politika hazardira z momentom, računa na neorijentiranost, daje pristašem politične obljube, v njej, plitki enodnevnosti, prevladuje nizkoten boj za nizkotne cilje.

Slovensko gospodarstvo tava pač za slovensko politiko. Dočim se slovenska politika opira vsaj v proglasih na humanizem, o tem humanizmu v gospodarstvu ni sledu. To pa sledi nujno iz navedenega: humanizem je politikom le fraza, s katero lahko opletajo nekaj časa sem in tja. Gospodarstvo pa je resno in kruto poglavje, ki sentimentalnega humanizma ne prenaša. Tudi za gospodarstvo je samo ena rešitev: gospodarski humanizem.

Slovenska plaha kultura se je zavedla svoje »plemenske« prirojenosti in se umaknila iz javnosti z mrtvim protestom v duši. Izgubila je stik z življenjem in postala potrebna samo še onim, ki jokajoči strmijo v kotu in objokujejo izgubljene ideale. Ker je ta kultura izgubila stik z življenjem, je izgubila tudi svojo življensko silo in upor, ki ga zmore le borec.

Mesto, da bi se mladi slovenski kulturni delavci enoglasno uprli proti obstoječim krivicam in nizkotnostim življenja, so se umaknili kamor spadajo: v kot.

To ni obsodba, marveč le karakteristika sodobnega stanja, s katerim moramo računati.

* * *

Ne bomo se ozirali na one, ki prodajo za skledo leče svoje prepričanje, tudi na one ne, ki ga sploh nimajo. Le za resnost in poštenost sobojevnikov nam gre. Tudi ne moremo nikomur izmed njih obljubljeni raznih ugodnosti, ki jih sami nimamo. Tudi ne pravimo: mi smo, ki vas vodimo v obljubljeno deželo Pravice. Ne mi, ampak vsi, ki se bodo borili za poštenost, odkritosrčnost in načelnost v življenju, pripomorejo k razvoju.

Zmaga resnice v kulturnem, humanizma v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju pa bo največji triumf sodobnega človeštva.

Dr. I. R.:

Slovensko visokošolstvo pred in po vojni.

Mnogo tožb se sliši in brezdvomna resnica je tudi, da se slovenska mladina — tu pride predvsem v poštev visokošolstvo — mnogo premalo ali vsaj mnogo manj kakor pred vojno udeležuje v javnem življenju. Četudi je po veliki svoji večini organizirana v akademskih društvih — že radi podpor, ker je tako včlanjenje često predpostavka — vendar je ambicioznost mnogo mnogo manjša in tudi nje vpliv v javnem življenju, to je v politiki, je — v očitni razliki od prej — minimalen, če ne že enak ničli. Res obstojajo Triglav, Jadran, Njiva, Danica itd. kot kulturna visokošolska društva, toda kulturnega pogona in impulzivnosti se v njih večinoma ne najde, vsaj ne v tej meri kot pred vojno v sličnih kulturnih akademskih društvih. Akademsko življenje je danes mnogo bolj razcepljeno in razdrobljeno, nekaka splošna nezaupljivost vlada. Zdi se, kakor da bi bila cela slovenska mladina tudi že nekako disgustirana nad javnim življenjem. Sicer se kristalizirajo razmere tudi v tem oziru — kajti očitno so še v razvoju —, toda danes se vidijo komaj konture, rahli obrisi bodočega delovanja in le redko se naleti na živo ambicijo, mnogo česče žalibog na — resigniranost. Na prvi pogled ne izgleda vse to kaj razveseljivo in mnogi — obupavajo. Kje so vzroki temu razpoloženju našega visokošolstva?

Kakor se da potegniti v srednjih šolah celo med posameznimi dvo-, da, celo — enoletniki črta, ki v kulturnem prosvetnem oziru

loči ene od drugih, in kakor se take razmejitve mnogokrat zelo jasno najdejo med starejšo in mlajšo »generacijo« istodobnega srednje- in visokošolstva, istotako in še bolj je ustvarila vojna in sledeč ji preobrat mejo, lahko skoraj rečemo, prepad med pred- in povojno mladino. Vezi je prav malo. Že iz enostavnega razloga, ker so oni visokošolci, ki so večino svojih študijskih semestrov imeli že pred vojno, čimbolj intenzivno študirali in polagali izpite ter le v majhni meri se udeleževali dijaškega življenja, ko jim je že vojna sama vzela mnogo časa in — mnogo mladosti. Tako da pravega prehoda, prave tradicije iz predvojnega v povojno visokošolstvo skoraj ni bilo. Tako tudi ne dosti vpliva. Le tu in tam se je kak »brucek« kot izmed »zadnjih Mohikancev« pridružil starim in njih v domačih šegah utrjenim postavam. V splošnem pa je izid ločitve obstojal in sicer ne samo radi razlike let, še mnogo bolj radi bistveno različnega družabnega življenja in čustvovanja.

Predvojno visokošolstvo, mislim, je bilo le malo diferencirano. To se pravi, bilo je več ali manj — vsekatiški del slovenskega visokošolstva vedno izvzet — ena sama velika družina s približno enakimi željami in istim ciljem — delati, boriti se, osvoboditi zaslužjeni svoj narod. Ta cilj je bil tako na dlani ležeč, tako enostaven in samoobsebi razumljiv, obenem pa tako primaren in evencijalen, da je že sam na sebi zadoščal popolnoma za združitev svobodomiselnega dijaštva in tvoril sam v sebi že program in svetovni nazor. To že je bilo dovolj, kajti veljalo je: *primum vivere deinde philosophari*. Filozofiranje in dolgotrajnih borb za ustalitev in utrditev svetovnega nazora ali načelnega stališča niti ni bilo treba, niti ni bilo časa za to. Vsaka moč se je morala — ravno radi velike nevarnosti pogibelji naroda — čimprej začeti eksploatirati in zato je bila tudi nujna potreba, da je mladina čimprej javno se začela udejstvovati in borbena nastopati. To je bila nujna potreba in *conditio sine qua non*. Za: »biti naroden«, za obseči narodno in tudi jugoslovansko idejo, pa dolge šole ni bilo treba, niti ni bilo za to časa. Že materina kri je povedala, kam je iti in že ob končani srednji šoli so nastopili dovršeni ljudje v borbo in v javnost. Narodnost — to je bil program in je zadoščal. Tempo razvoja je bil torej mnogo hitrejši in nevarnost zmote manjša. Socialna in splošno kulturna orientacija je mogla priti le v drugi vrsti, sekundarno v poštev. Kakor rečeno: Veljalo je geslo: *primum vivere...* in s to zavestjo, s tem instinktom upravičenosti in prepotrebности tega nujnega silobrana se n. pr. Vošnjak na obisku pri Tolstoju njegovim tezam ni umaknil niti za las, temveč častno in samozavestno mu stopil nasproti. Saj drugega izhoda tudi ni bilo.

Zato pa je naše predvojno visokošolstvo (in deloma tudi srednješolstvo) nastopalo neprimerno bolj enotno, z večjo impulzivnostjo in silo, z mnogo večjim optimizmom in samozaupanjem. Zato sta bila tudi družabnost in medsebojno zaupanje bolj razvita. Že sabljanje z buršaki samo je bilo domorodno delo. So gotovo še drugi vzroki za vse te razlike med pred- in povojno slovensko mladino, predvsem vojna sama in njen vpliv, povojni dogodki in razočaranja, splošna

depresija, materijalno stanje itd. Toda poglavitni, zdi se, je navedeni. Imel je dobro stran in za tedaj neizogibno potrebno: Mladina je takoj stopila v službo naroda in v borbo, v — javno življenje in — šlo je za vsakega moža — v hitrem tempu izpolnjevala vrzeli. Imelo pa je to tudi slabo stran: premalo pažnje na izpopolnitev in dograditev svetovnega nazora in utrditev načelnega stališča. Kajti za to ni bilo niti časa in trenutno ni bilo niti najbolj pereča zahteva. Morda je ravno v tem vzrok, da ob času Mahničja in poznejših katoliško cerkveno-političnih ideologov ni imelo slovensko svobodomiselstvo nobenega moža, ki bi bil idejno dorasel oziroma izšolan in se mu je moralo umakniti v defenzivo in tako izgubilo med ljudstvom skoraj vse postojanke. Morda je tukaj tudi interpretacija za marsikako breznačelnost oziroma nedoslednost starejšega slovenskega naprednjaštva. Izjemo je, kakor rečeno, tvorilo tudi tukaj katoliško dijaštvo. Tudi ono je moralo hitro v javnost; toda idejno je bilo razvitejše in trdnjše kljub isti dobi učenja. Kajti učiti se je začelo že v srednji šoli, kjer je bilo dobro organizirano po semeniščih. Tudi je imelo gotov, dodelan program ozir. svetovni nazor pred sabo, medtem ko je svobodomiselno dijaštvo vezal edino negativen element, pozitiven le narodnost, manhesterski liberalizem pa je pred vojno že bil močno diskreditiran. Treba je bilo mnogo več in mnogo hujših bojov, za kar pa ni bilo časa.

Ko je prišla vojna, je bilo, kot da je padel velik, velik sneg na celo Slovenijo. Vse je utihnilo. Visokošolstvo je odšlo k vojakom, sokolstvo je prenehalo, parlament je bil zatvorjen, družabno ozir. javno življenje je utihnilo. Pritisk od zgoraj, marši odhajajočih bataljonov, »Jungschützi«¹ itd., itd. Znani so potem časi okoli majske deklaracije, Wilsonovih točk, navdušenja prevrata in razočaranja itd. Vse to ni ostalo brez globokih vplivov tudi na mladino. Pa naj nam tukaj ne gre za to naštevati te vzroke, ki so vplivali istotako — mogoče sicer nekoliko manje — tudi na ves narod in vso inteligenco in ki so v glavnem vzrok, da se še danes slovenska inteligenca skoraj preveč in gotovo preveč resignirano vzdržuje javnega življenja.

Poudariti treba tukaj kot vzrok premale udeležbe mladine in visokošolstva na javnem življenju predvsem — popolnoma izpremenjeno politično situacijo. Predvojni ideali — osvobojenje so se uresničili. Nemški pritisk je nehal, onega podrobnega boja za slovensko prošnjo in šolo itd. ni bilo treba več, nečuden korak naprej je bil storjen. Zdelo se je, da je po vsem svetu dosegel nacionalizem svoj višek in da rapidno pada. Slovenski mladini kot njen program edino: narodna ideja ni več mogla zadostiti, ker je bila mnogo preozka. Pasivnost, odpor proti tujcu je odpadel. Treba je bilo iskati novih smeri in ciljev in to tembolj, ker je cela Evropa stala pod njih vtisom. Izvajale so se velike socialne reforme, pričakovale še večje. Komunistični val je objel mnogo najboljših izmed visokošolstva, ki so svoje narodne ideale ob uresničitvi prehitro zapustili. Bila je to reakcija, hipno presenečenje od prejšnjega laži-idealizma. (Ena skrajnost, kakor je skrajnost na drugi strani, morda izvirajoč iz

istega vira — fašizem in podobni pokreti.) Treba je bilo staviti gradbo od spodaj, začeti pozitivno delo, ustvariti si trdno podstavo. svetovnega nazora vredno zavetišče, ki bo dalo ob vseh razočaranjih notranjo moč za vedno nove zaščite — in za vedno samozaupanje, dobro voljo in vero v zmago. Za vse to pa treba časa, treba dvomov in bojov. »Vivere« je prišlo, treba »philosophari«. Takoj po vojni že se je opazilo, da živi visokošolstvo mnogo bolj raztreseno, vsak sam zase skriva in kuje svoje misli, družabnost je ponehala za mnoge, prava zaupljivost celo med kolegi je nehala. Skoraj edina društva — bila so podporna. Danes treba gradnje; mnogo več torej treba videti in občutiti bodočemu javnemu delavcu in zato mu treba temeljite priprave. Mi imamo namreč državnost in smo patrioti; mi imamo verske, socialne in kulturne probleme, kjer bo dana vsaj možnost in torej tudi naloga lastne rešitve. Gotovo je mnogo vzrokov, da se ne udeležuje tako intenzivno kot predvojna mladina sedanja javnosti, gotovo je eden izmed njih tudi disgustacija, nekaka resignacija nad političnim in javnim življenjem sploh, gotovo je v naši politični javnosti sploh in naši mladini posebej premalo — bore malo — silnih osebnosti, ki bi ostale potegnile za sabo, gotovo je marsikak greh na mladini sami, toda glavni nikakor ne, v glavnem je prav in dobro, kakor je. Ko pa sadje komaj zori, ne bodimo že nestrpni in ne skušajmo ga trgati predno ne dozori, ko dozoreva.

Prvotna desorientacija že ponehava. Prvotni pre-skoki se korigirajo sami ob sebi. Začne delo — pozitivno delo (Nemec bi rekel: bejahende Arbeit) in čeprav vidimo le konture poslopja, že ti začetki kažejo, da je zidava in podstava trdna. Začenja in izpeljava se grupacija, specifikacija, ki je danes potrebna in pride sama ob sebi analogno, kot pri svobodnem in razvitem narodu v stanovih. Gotovo nimam dovoljno pogleda, toda v kolikor vidim, stoji slovensko visokošolstvo kvalitativno nad mnogim drugim (n. pr. inozemskim). Čeprav nima preveč silnih osebnosti, ima v sebi zavest organizacije. Okoli ene mize že najde se večasih mnogo dovršenih oblik — tipov. Brez ponižavanja in brez povišavanja vedo, kje so jim mesta in kje imajo sposobnost in nalogo, uvrstiti se v vedno vrteče se kolo družbe. Take samokritike najde se mnogo in je skoraj tipična. Ako že ni dano narodu, da forsira iz sebe silne ljudi, eno zamore: postaviti moče na svoje mesto. To bomo mi vedno zmogli.

Srečko Kosovel:

Refleksije ob koroškem dnevu.

11. oktobra 1925.

Paradoks slove tako-le: smo majhen, niti dvomilijonski narod, potopimo se! Smo majhen, skoraj dvomilijonski narod! Živimo! V ta paradoks je zavito: vprašanje slovenstva. Utoniti v jugoslovanstvu, ker nas je premalo, izkristalizirati

se v slovenstvo, ker nas je dovolj? Kdo pravi, da nas je premalo! Številkarji!

Lepa naša domovina!

* * *

Mi smo pa dognali sledeče: Tlačiti, zatirati, ubijati, nasilno stvarjati so protičlovečanska načela. Ako so zapisana v etiki nacijonalizma, nas ne moti; mi smo za etiko človečanstva.

Krivica je krivica, naj se godi enemu, tisočem ali milijonom. Mi pa smo proti krivici. Kajti tudi eden je človek. Naše načelo je: za človeka.

Krasti človeku najneobhodnejše življenske pravice, onemogočati in zavirati razvoj, dušiti jezik, to so gesla nacijonalizma. Njegova etika je: **pravica močnejšega.**

Danes pa je doba zahajajočega nacionalizma. Še se napenja in vzpenja, da bi oživel, da bi še enkrat zavzel svet, a zaman: zavest pravice je premočna, preočitna. Nacijonalizem nima več moralne moči, da bi služil ideji. Zato služi vlastodržcem.

Ali je čudno, da v tej dobi pravijo, da smo majhni? Majhni smo zato, ker hočemo služiti malenkostnim, sebičnim idejam.

* * *

Francozi in Angleži so ustanovili društvo narodov. Kadar so letos imele priti v debato pravice manjšin (Slovenci v Avstriji, Lužički Srbi, Slovenci v Italiji), so gospodje zborovalci odšli. Lahko bi pa odšli za vedno. Kajti dokler so v tem društvu Angleži, Francozi in Italijani, ki kolonije in manjšine sami zatirajo, do takrat manjšinsko vprašanje ne bo rešeno.

Angleži, Francozi in Italijani bi radi imeli volka sitega in ovco celo. To pa pri manjšinskem vprašanju ne gre.

Ponavadi se pa konča s sitim volkom. Ta siti volk pa je nacionalizem.

* * *

Svet se deli samo v dvoje skupin: v zatirajoče in v zatirane. Društvo narodov je društvo zatirajočih. Zato tam ni iskati pravice zatiranim.

* * *

Sodobna pustolovska politika, brez konstruktivnega, temeljitega dela, tega vprašanja ne bo rešila. Nikdo nam ne bo pomagal, če si ne bomo pomagali sami, a tudi sami si ne moremo pomagati. Šele v mogočni falangi vseh zatiranih je naša rešitev. Kajti le tisti, ki so zatirani, lahko čutijo in ustvarijo novo pravico, nov svet, zgrajen za človeka.

Šele tedaj, ko bomo stali, ne človek proti človeku, ampak človek za človeka,

napoči čas rešitve koroškega vprašanja.

C. D.:

K otvoritvi sezone v Narodnem gledališču.

(Zapiski.)

V začetku oktobra so otvorili gledališko sezono. Lepaki, v svojem nad vse okusnem reklamnem okvirju naznanjajo Ifigenijo, Zimsko pravljico, Periferijo, Pegico mojega srca v drami, Manon, Mrtve oči, Aida, Pagliacci v operi.

V operi je zaplalo malo življenje. Po žalostnem životarenju preteklih sezon je prevzel mesto opernega ravnatelja kapelnik Mirko Polič, čigar delo se je pokazalo takoj v tem, da je uredil orkester in povabil k generalnim skušnjam tudi kritike. S prvo potezo je dvignil opero spet na stopnjo zavoda, ki se sploh sme imenovati državna opera, v koliko smo pridobili z drugo uvedbo, pa bodo pokazale šele nadaljne kritike.

Dramske vprizcritve pa od lani sem ne kažejo nobene spremembe. Vsaj na dobro stran ne. Ravnateljsko mesto je vedno še prazno — kakor lani; režiserji so še vedno v gneči — kakor lani; igralci še vedno vršijo dolžnosti — kakor lani, in tudi občinstvo prihaja še vedno prepozno k predstavam — vse kakor lani. Vse je ostalo pri starem: ostale so kepe prahu nad pozoriščem in celó znani prepih je ostal kakor lani. Spremenilo se je edino le to, da je režiser Šest povišan v višjega režiserja. Šest pa se je razdelil: višjega je poslal v opero, režiser pa je ostal v drami.

Sodbe ne bom še izrekal, gojim pa tiho slutno, da bo letošnja dramska sezona pravtako dolgcčasna, kakor je bila lanska. Z gotovostjo pa trdim, da bo naša drama po zvokih dosedanje viže neizogibno priplesala na boben, da je bodo polagoma siti gledavci, kritika in igralci, da se nam bodo v Beogradu na široko smejali, nam vzeli še tisto ubogo subvencijo in ves naš teater hladnokrvno zaprli. In že vnaprej poslušam upravo, kako opravičuje večno krizo s premajhno državno podpero, s povojno psihozo občinstva, s hudo krizo teatrov in splošno krizo človeštva (gl. Spengler: Untergang etc.). In ko bomo gledali tudi letos mizerne predstave, ko bo ves teater natrpan do strehe s samimi režiserji, ko bo obupavala kritika in bo preklinjalo občinstvo, tedaj bo uprava stopila na balkon in znova razglasila tisto stercijo o premajhni podpori, o psihozi občinstva in splošni krizi človeštva.

Vse to so vzroki, ne brez teže, ki pa obenem vedljivo v domnevo, da se tudi uprava že čisto resno bavi s svojo krizo. Le z majhno hibo: da išče vzrokov tej krizi drugod, ne tam, kjer so. Kaj bi hodili v Beograd po vzroke, doma pogledjmo, pa jih bomo našli! In to ima še eno prednost — manj stane!

Naša lepa in stara navada je, da iščemo vzrokov svojim nezgodam vedno le v okolici (posebno če je okolica lepa in nova...), venomer le pri drugih, nikdar in nikoli pa ne v nas samih. Jezimo se: »Beograd ne daje denarja« in zraven zelo duhovito gledamo. Meni n. pr.

pa se zdi čisto naravno, da nas v Beogradu božajo, ko pa se mi sami med seboj vedno le koljemo, pričkamo in lasamo. Pri nas gre vsakemu le za svojo osebno korist, in vsak zasmehuje idealna strem-ljenja. Pri nas ne tvega nihče. In ker nobeden nikoli ne tvega, nikoli noben tudi nič ne doseže. Brez tveganja ni vrednosti. Pri nas gre vsakemu le za pridobitno službo, za gorko domačijo, pa k vragu ideali in kultura in značaji! In bratje nas poznajo! In je zame čisto umevno, da so pri naših domačih razmerah (stare slovenske »raz-mere«!) izgubili pred nami še tisti košček respekta, ki smo ga po prevratu morda uživali! Če se ne spoštujemo sami, ne zahtevajmo, da nas spoštujejo drugi! Danes se v Beogradu po naši lastni zaslugi na nas in našo umetnost dobesedno požvižgajo! Zato ima danes beogradsko pozorišče 12 milijonov, zagrebško kazališče 9 mili-jonov in ljubljansko gledališče 4 in pol milijonov subvencije. Jaz, ki mislim marsikaj narobe, mislim tudi v tem primeru »narobe«: ne zato, ker je subvencija majhna, je gledališče slabo, temveč zato, ker je gleda-lišče slabo, je subvencija majhna! Zveni paradokсно, pa ni! Prepričan sem, da bi tudi v Beogradu zavzeli drugo stališče, če bi pokazali v ljubljanskem gledališču vsaj malo več umetniškega in strokovnjakega dela. Ako pa kulturni narod, reci in piši, v dveh letih ne more postaviti zmožnega dramskega ravnatelja, potem pač ne smemo zahtevati resnega vpoštevanja niti v moralnem in niti v finančnem pogledu.

Čudni ljudje smo Slovenci. Dokler ni treba, se silno postavljamo s svojo kulturo in značajem, ko pa pride čas odločitve, pa nam zmanjka moč na vseh koncih in krajih. Od prevrata pa do danes smo čakali ravnatelja v operi, že nad dve leti ga čakamo v drami. In spet se bo ponovila stara povest: poslali nam bodo neljubega gosta, ki se bo brigal za vse drugo bolj kakor za prospeh slovenske drame. Danes molčimo, ko pa se bo ta sicer neprijetna, pa čisto naravna zadeva resnično zgodila, takrat pa, mevže, glave k tlom in zabavljanje za hrbtom! Teater pa rakom žvižgat.

Naša drama je kakor stavba na pesku. Rahel potres — in vse se bo zgrudilo vase. Odkar ni ravnatelja, se ne čuti nihče odgovornega. Sedanje vodstvo naše drame je brez vsake orientacije. Lovi se po velikomestnih časopisih in repertoirjih, oprijema v dobrohotni naklonjenosti nasvetov nekaterih privilegiranih igravcev (igravk) in reži-serjev, caplja od časa do časa tudi za dnevnimi kritiki, nikdar pa ne misli samostojno in samozavestno. Naši sedanji voditelji drame delajo povsem brez sistema. Kajti sistem po mojem mnenju ni samo sestav-ljanje repertoirja (ki se navadno ne izvrši), ni samo denarni pro-račun (ki se navadno konča z deficitom) ni samo premišljevanje tekočih zadev od meseca do meseca ali kvečjemu od leta do leta.

V sistem spada predvsem in v glavnem ekonomija ensembela, za-sedanje vlog in podeljevanje režii. Umetnostna ekonomija. Tam je alfa in omega vodstva vsakega gledališča. V zaposlevanju umetniških moči se kaže vsa zmožnost gledališkega vodstva. In v ekonomiji igravstva tiče vsi pogoji za razvoj in vsi pogoji za propad gledališča. V ensemblu je jedro.

Naša uprava pa ne misli niti pet let naprej. Mogoče tudi, da misli, poznalo se to doslej prav gotovo ni. Podoba je, kakor da uprava sama ne veruje več v svoje poslanstvo. Vsa zmedena je in nervozna, brez treznega dela in mirnega pogleda v bodočnost. Ker pa je v naravnih zakonih takó, da je telo kakor glava, potem je umevno, da je tudi ensemble ves zmešan in da niti v skupini in niti v poedincih ne vé, kakšna je njegova naloga in kaj mu je početi.

Duh, ki vlada v našem ensembu, je duh diletantstva. Razpoloženje je mlačno, leno, brez pravega ognja in brez ljubezni do dela, do pisatelja, do svojih soigraev. Vse dremlje in leze in mrtvo-uradniško opravlja svoj posel. V našem ensembu ni toplote, ni soka in življenskega diha, v naših igravcih ni vere v ono sveto, tajno, nepojmljivo, ki se z besedo ne dá razložiti, ki pa polje podzavedno v vsakem igravcu, ki s pravo udanostjo služi svojemu poklicu. Naš ensemble je mrzel, neprijazen in nezaupljiv. Se razburja ob gažah in zaspi ob teatru. Naš ensemble je truden, izčrpan, bolan. Ne ogreje ga nič in ne veruje v nič. Zato ne ogreje nas in mi ne verujemo vanj. Uradniki.

Igravci pa so duša gledališča. Ne literatura in ne dekoracije, ne subvencija in ne kritika, ne vodstvo in ne občinstvo, vse to ni gledališče. Gledališče so bili, so in ostanejo samo igravci. In če boleha igravstvo, boleha z njimi vred literatura in dekoracije, subvencija in kritika, vodstvo in občinstvo. In pri nas je tako! Vse skupaj je bolno.

Kje so vzroki?

Odgovor ni povsem enostaven. Bazira pa v glavnem na sledečih osnovah:

1. Drama nujno pogrša ravnatelja-strokovnjaka, ki pozna gledališče s teoretične in praktične strani, ki preveva vse gledališče in ves ensamble s svojo voljo in s svojo vero, osebnost, ki uživa med igravci ugled in ki je v vseh gledaliških vprašanjih brezpogojna avtoriteta.

2. Naš dramski ensemble trpi, krvavo trpi na članih, ki ne obvladajo slovenskega jezika, ki pa kljub temu igrajo glavne in naslovne vloge. Člani slovenske drame ne obvladajo brezhibne književne slovenščine niti v privatnem niti v pozorniškem govoru.

3. Drama pogrša dobrega, predvsem v tehničnem oziru izšolanega naraščaja. Letos je zaprlo Udruženje igralsko šolo in uprava ne gane!

4. Število dramskih režiserjev je blazno previsoko. Osem režiserjev nima nobeno gledališče.

To so rane. Teh ran pa naša uprava ne vidi. Ne vidi jih niti naša kritika. Ne more ali noče. Dejstvo pa je, da se gledališka kritika ne bo preusmerila prej, dokler ne bodo preusmerjeni navedeni vzroki. Tako vsaj upam. Če noče, naj pa pusti.

Občinstvo pa gre s tistim, ki je močnejši. Gre samo za to, kdo je močnejši; gledališče ali kritika. Občinstvo gre stalno z močnejšim.

Toliko namesto uvoda v zapiske o našem gledališču, ki jih bom letos objavljaj v sledeči reviji.

Ne pišem kritik, le zapiske. Za kritika, ki je našemu gledališču potreben, ne čutim daru, uganjati diletantstva pa ne maram v stroki, ki je težja in odgovornejša, kakor pa si jo mislijo naši dnevni poročevalci.

Pišem po svoji naturi, komur se zdi, pa naj išče metode.

Ljubljana, 19. oktobra 1925.

C. D.:

† Dramatična šola.

(Nekrolog.)

Zazvonili bodo mrtvaški zvonovi, zapeli bodo mizerere: »Danes in nikoli več!« in — razbili bodo ščit... (Tale začetek sem sunil pri Cankarju. Ni slab in jaz sem zató, da se vseknemo.)

Umrla je naša dramatična šola in že so jo položili v mrzli grob. Pa niso zazvonili zvonovi, in niso zapeli mizerere in sploh nič niso storili, samó — ščit so razbili.

Čisto oficijelno so javili tužno vest, da je slovenska dramatična šola mirno v Gospodu zaspala. Po dolgi in mučni boleznii je izdihnila svojo nedramatično dušo. Kakor vse slovenske umetnostne ustanove je tudi ona umrla na jetiki... Nagla jetika blagajne ljubljanskega Udruženja ji je upihnila mlado življenje.

Jetika je pač še vedno žalostna in grda bolezen, ni pa več strahotna in grozovita. Moj bog, če je človek Slovenec in se vrhutega še bavi z umetnostjo, se kmalu privadi tudi jetike — v simbolični ali konkretni obliki, vseeno — in končno se mu zdi že kakor stara, edino zvesta prijateljica in ne več odurna in tuja prikazen. Vsa tiha in nekrvoločna pride, te narahlo objame in te pobere — pa je konec težav in pehanja, gorja in spoznanja. Malo pohrkaš, malo upadeš, pljuneš kri, izbuljiš oči, cmedliš — pa je po tebi in konec težav in pehanja in konec prevar in spoznanja... Zaspíš, izpuhtíš, in — »tam na tratici zeleni, travca rase silno fajn...«

Tako je pobralo tudi našo Dramatično šolo. Pogrebcii še niso slavili sedmine, pa je že pozabljena, pa je že tiho in pusto vse, kakor da se ni zgodilo nič hudega, kakor da je umrlo samo nekaj našega... Živ krst se ne gane. »Kaj bi?« zmigava filistejec, »kaj bi, umrla je, umrla... seveda, saj bomo vsi... vsi moramo umreti, ne, kaj bi!...?« Dobro tulil lev! Resnično, vsi moramo umreti in tudi bomo umrli vsi, kar nič se ne bojte! Prej bomo umrli, še predno se bomo zavedli...!

Draga, točna Dramatična šola! (Predlagam ginjenost.) Po pravicii ti rečem — saj ob grobu smo lahko odkritosrčni — ne solz ne bom točil in ne vinca popival ob tvojem pokopu. Resnica je, veš, že ob rojstvu si bila bolehné narave; že od početka svojih dni si bila sirota negodnega zdravja; si trpela na mehki hrbtenici in si pogrešala črne prsti, kjer bi bohotno pogrnala svoje korenine in kjer bi

zajemala sokov in moči, neobhodno potrebnih za pravo življenje. In ako te morda niti tvoji vrtnarji niso prav negovali in niso čuli ne tvojega umirajočega diha, ne tvojega umirajočega srčnega utripa, tedaj jim oprosti in ne zameri, ker pomisliti moraš, da tudi oni tvoji vrtnarji niso vzrasli iz prav nič boljše zemlje od one, iz katere si vzrasla ti. Zato ne zameri in ne huduj se na onem svetu — zadevo natanko premisli, potem pa se šele pritoži pri najvišjem sodniku! Natanko preudari in obrni pogled tja v srca slovenskih intendantov in hrvatskih načelnikov in srbskih ministrov, obrni poglede v blagajne slovenskih narodnih gledališč in v budžete ministrstva prósvete. Tja se obrni, o blodna duša ranjke Dramatične šole, obrni se tja in bridko premisli: Kje in kakšna je tista gledališka uprava, ki nima skrbi, ne denarja za deco svojega gledališča? Kje in kakšen je tisti načelnik, ki mirno zamahne z roko in hladno izreče svoj znameniti: zatvorite!? Kje so in kakšne so tiste državne blagajne, ki nimajo sredstev niti za lastna gledališča? — Vse to, ljuba duša, premisli, globoko premisli — potem pa pojdi in išči pravice! In ko se boš, reva uboga, obračala v srdu in gnevu, ko se boš vila v grenkem obupu, tedaj pa duša, stopi z onostranstva in obišči po vrsti vse té intendante in naše načelnike in naše ministre, obiskuj jih podnevi in ponoči in se jim skloni prav do srca in privošči jim dobro in pošteno besedo. Povej jim, razloži jim, da naj omehčajo že svoja zakrknjena srca, naj raztopijo že svoje kamnite duhove, naj že odprejo svoje za nas zaprte čči in naj uvidijo dejstvo: da slovensko gledališče ne zasluži samih udarcev, da slovensko gledališče ne zasluži vedno na novo zadanih ran, da je bclno že itak dovolj in brez tega in da pogreša že itak vse nade v krepkejšo bodočnost! Povej jim nadalje, da so s svojim dejanjem posekali deblu mladike, da so skrajšali drami življenje, da so jo obsodili na smrt, da se bo v žilah in kitah izmučena, upehana skro žezgrudila in da bo na duši in na telesu smrtno ranjena že itak prekmalu poginila...!

To jim povej, v lepih besedah jim to povej, potem pa počakaj odgovora. In če jih tvoje besede ne bodo ganile in tvoje tožbe ne bodo vzbudile, tedaj pa, duša, tedaj pa se dvigni in splavaj v višave! Poišči pokojnih sorodnih duš in zapoj jim pesem o — sužnjih; poišči Boga očeta, položi mu glavo v naročje in zapoj mu pesem — o rabljih... Potem pa umolkni in — čakaj...

Čakaj, morda še dočakaš ponovnega rojstva! Mogoče pa tudi ne in ti bo zgoraj lepše, tišje in blažje...

In če bo takó, potem te pozdravljam, ti šola slovenskih igralcev in ti gorko želim: sprehajaj se mirno po rajskih vrtovih, kjer ni intendantov in ne državnih blaganj, kjer ni ne razlik in ne krivičnih razsodb, kjer vlada enakost in božja pravica! Na zdravje!

Počivaj v miru! Lahka Ti bodi težka naša zemlja!

Ljubljana, 19. oktobra 1925.

Srečko Kosovel, cand. phil.:

Odgovor »Vidovdnevu«.

(Na članek g. B. B., »Vidovdan« 65—99.)

Strahopetna sumničenja in bojazen za mehke fotelje še niso načela in ideje. Zato se v načelno polemiko sploh ne podajem. Tudi društvena pravila niso načela, kakor tudi glasilo društev še ne jamči za njihovo ideologijo. Vsaj pokaže je ne. Zato: ne o načelih, ampak o značaju.

»Medla linija takozvanih „neorganizirancev“ (na ljubljanski univerzi 51·5% !!) se nima bati za fotelje; že iz tega vzroka, ker jih nima. Ker se je večina teh „divjakov“ umaknila iz društev najbrže zato, da jih ne zasuje propadajoča „ideologija“ organizirancev, zato, ker se posebno filozofi odtegujejo tem organizacijam in ker najbrže zato manjka tam večjih idejnih utemeljiteljev brezpogojno na smrt obsojene brezidejnosti, zato bržkone, so ti „demokratsko čuteči, iskreni in svobodomiselnih Jugoslovani“ (tako se imenujejo „Jadranaši“ v svojem votlem blagoglasju) napisali o filozofih: „Simpatična jim menda tudi ni jugoslovanska koncepcija „Jadrana“ — pač ni združljiva z duhom, ki se tuintam javlja na filozofski fakulteti. »Jutro«, ki se je izkazalo že študentom — neštudentom zelo naklonjeno, je postalo naklonjeno tudi filozofom, ko je 15. oktobra 1925 napisalo, o filozofih: »Ustvarja se naraščaj separatistov, ki bo v življenju moral biti zlomljen, ako bo hotel živeti.« »Naša država se jača in kmalu bo v položaju zahtevati od vsakega učitelja od univerze do poslednje narodne šole, da se strogo drži predpisa ustave, da mora biti vsa vzgoja v šolah v duhu narodnega edinstva in verske strpnosti. Vse, kar zavira pohod tega edinstva, bo strto v prah, kakor je Italija pomandrala klerikalizme in partikularizme.« (Podčrtal jaz.)

Brez komentarja.

* * *

Kdor ni slep, bo videl, da to sumničenje ne meri le na filozofe študente, ampak na filozofsko fakulteto. Tako sumničenje dokazuje samo revno, ubožno, strahopetno miselnost. Zopet: bojazen za fotelje.

Vzgoja omejuje, ubija, uniformira, mehanizira. Zato jo omejevalci ljubijo. Edina vzgoja, ki obstoja, je samovzgoja.

A univerza ni vzgojen konvikt, ampak znanstven zavod. Zaveži ptiču peruti in ne more leteti...

* * *

Težkodihajoča sodobnost mi ne dopusti, da bi plesal. Kdor pleše, ta je ne razume. A kdor je ne razume, ta ne more biti napreden. Politiki hazardirajo s pravico in krivico, ljudstvo trpi, tam pa luč in ples — »za narodov blagor«.

Oni »delujejo«.

* * *

Gorki pravi nekje, da označuje malomeščansko strahopetno miselnost »bojazljivo opazovanje razvoja novih dogodkov in idej.« Ta obupana bojazljivost sega po vseh sredstvih, da ta razvoj prepreči. Ponavadi je organizacija skrivališče brezidejnih pribežnikov, ki se skušajo eni ideologiji asimilirati. Posebno odmirajoče ideologije se skrivajo za spretno organizacijo.

Kdor pa razume čas in bodočnost, temu ni potrebno, da se oklepa priznanega in odmirajočega. Ve, da nekaj nastaja — kavzalnost razvoja — tudi če se on postavi na glavo.

Kdor ne gre z razvojem, ta bo odletel in umrl. Kdor pa ga pospešuje, ta bo ostal v toku bodočnosti. Za razvoj pa ni dovolj, da se deluje, treba je delati.

Nad polovico neorganiziranih akademikov ljubljanske univerze pa dokazuje, da »kulturna društva« ne dajejo dalekosežnih pobud za novo resno delo, da ne navdušujejo, ker ne vedo za kaj bi se navduševala. Kako pa naj se navdušujejo, ko pa ne vidijo preko sebe nikogar in ničesar! In če bi bil Jadran »napreden«, »svobodomiseln«, bi najbrže spravil vsaj polovico teh »divjakov« pod svojo streho. Dejstvo, da jih pa ne spravi, nam očituje:

Čas zahteva nove orientacije!

Nekoliko besedi o montanističnem študiju.

Zopet se odpirajo vrata raznih predavalnic na visokih šolah in mladi ljudje — absolventi srednjih šol — stoje pred njimi še ne odločeni, skozi katera se naj podajo, stoje pred poslednjo, za celo življenje najvažnejšo odločitvijo, kateremu poklicu se naj posvetijo, na kateri fakulteti se naj vpišejo, slednjič, ali se naj sploh poprimejo visokošolskega študija ali si poiščejo že zdaj primerne službe, ki bi jim tudi brez visokošolske naobrazbe nudila kruha.

Z mladino so v skrbeh tudi starši in skrbniki.

Res je, da so že skoraj vse stroke saturirane z objemom in da je samo na naših domačih univerzah in tehnikah toliko slušateljev, da se mora vsakdo vprašati, kje bodo dobili vsi ti službe in kruha.

Kljub temu se še ni treba strašiti sposobnim, resnim mladeničem, ki se hočejo res posvetiti študiju. Ti si smejo po mojem mnenju še prosto izbirati poklic svojega življenja po svojih sposobnostih, predizobrazbi in nagnjenju.

Resno pa svarim one, ki mislijo, da so visokošolske študije le za to, da se živi še nekaj let brezskrbno in na stroške drugih. Po-

udariti moram, da se je v poslednjih letih veliko več nesposobnih priglasilo k visokoškolskemu študiju kot pred vojno. Dokaz temu je zavlačevanje izpitov in slabi uspehi. Koliko absolventov vseh fakultet hodi danes po svetu brez izpitov in vsled tega brez kruha, ki bi pa že bili lahko v lepih službah, če bi si jih bili takoj po maturi poiskali.

V prihodnosti bodo mogli vzdržati samo oni tekmo v boju za boljša mesta, ki bodo popolni možje po resnosti, delavnosti in zmožnosti. Zato nujno svarim pred visokošolskim študijem vse one, ki nimajo teh lastnosti, ker bi bilo škoda za zgubljeni čas in potrošeni denar, zlasti še za oni denar, kojega dobrotniki in podporniki dijaštvu v ta namen žrtvujejo.

Potrebno se mi zdi tudi pripomniti, da podporni fondi že usahujejo in da vsled slabih učnih uspehov dijaštva darežljivost občinstva pojema. Tudi ta moment naj dijaštvo, ki nima dovolj sredstev za študij, resno vpošteva.

Toliko v splošnem o visokoškolskem študiju.

Enako drugim strokam je tudi rudarstvo in plavžarstvo danes že skoraj preskrbljeno z inženjerji, vendar ne morem odsvetovati montanističnega študija onim, ki se smatrajo sposobnim in imajo veselje do te stroke. Ker je pa rudarska služba tudi telesno naporna, naj se ji posvetijo le duševno in telesno sposobni.

Vsi ne bodo prišli do vodilnih mest, temveč se bo morala večina zadovoljiti tudi s podrejenimi službami za krajši ali daljši čas. Za napredovanje sta pa zopet, kakor v drugih strokah, merodajna čas nastopa službe in sposobnost. Oni, ki bodo preje in bolje dovršili svoje študije, bodo tudi prej napredovali.

Jugoslavija je bogata na podzemeljskih zakladih, ki so deloma že znani, deloma pa še neznani. Treba jih bo še poiskati in preiskati ter pripraviti za odkop. Mnogo rudniških obratov je še brez kvalifikovanih, akademično naobrazenih obratovodij, ki bodo pa morali s časom zakonito prisiljeni, ali pa iz lastnega interesa nastaviti le akademike kot obratovodje. Rudarski zakon se namerava raztegniti na vsa dela v kamnu in zemlji in s tem se bo tudi delokrog rudarskih strokovnjakov razširil.

Mnogo, zlasti vodilnih mest, je danes vsled pomanjkanja domačih sposobnih moči zasedenih po inozemcih, ki bodo sčasoma prešla v domače roke.

Iz tega sledi, da prav gotovo pri rudarstvu niso slabši, temveč preje boljši izvidi kot pri drugih strokah. Moram pa zopet omeniti, da je številčno manjša potreba nameščencev pri rudarstvu kot v drugih strokah. Jugoslavija zamore po mojem mnenju zaposliti pri sedanjih rudarskih razmerah 300—400 rudarskih inženjerjev. Da bi dobili naši rudarski inženjerji v tujini službe, je izključeno, ker se poroča iz vseh držav o nadprodukciji.

O neresnosti sedanjih slušateljev rudarskih ved govori jasno sledeči izkaz slušateljev rudarskega oddelka ljubljanske tehniške fakultete, ki je edina visoka šola te stroke v Jugoslaviji:

Šolsko leto	I. letnik	II. letnik	III. letnik	IV. letnik	Število izprašanih
1919/20	24	8	1	—	—
1920/21	17	21	6	—	—
1921/22	27	15	15	7	—
1922/23	29	25	26	14	4
1923/24	27	20	25	32	5
1924/25	20	27	23	38	7

Predstoječa preglednica nam podaja prav žalostno sliko o današnjih montanistih. Od obstoja te šole v Ljubljani je izvršilo predavanja 91 slušateljev, od kojih se je pa le 16 do sedaj podvrglo diplomskemu izpitu. Prepričan sem za svojo osebo, da jih polovica sploh ne bo nikdar napravila izpite, da je študijski čas štirih let izgubljen in denar za njih vzdrževanje, — med tem mnogo podpor in darov — zavržen. Ne sme se pa misliti, da so uspehi na drugih oddelkih tehniške fakultete boljši.

Izgovor na neredna in pomanjkljiva predavanja, pomanjkanje inštitutov in sploh študijskih pripomočkov ne drži. Če je zamoglo 16 slušateljev napraviti izpite, nekateri med njimi s prav dobrimi uspehi, bi zamogli tudi ostali vsaj iz starejših letnikov to storiti.

Nekaj Jugoslovanov obiskuje rudarske visoke šole v Leobenu, Příbramu ter Nemčiji in Franciji.

Svarim neresne, nesposobne abiturijente pred montanističnimi študijami, vabim pa vse, ki imajo veselje do interesantnih in lepih rudarskih ved in ki se hočejo tem posvetiti z vso marljivostjo, v naš krog.

Ing. mont.

Slovenska politika.

Morebiti bo nekdam celo zabavno čitati zgodovino slovenske politike v Jugoslaviji. S kakim navdušenjem smo pozdravili l. 1918 Jugoslavijo ter v nekritičnem razpoloženju položili temelj eni smeri slovenske politike: Oni, ki zahteva brezpogojno poslušnost Slovencev napram največjemu in v resnici najzaslužnejšemu bratu, napram Srbom. Toda tudi v Jugoslaviji je življenje zahtevalo svoje, do tega spoznanja so Slovenci začeli kmalu prihajati. Ker pa pri brezpogojni poslušnosti življenje ni prišlo na svoj račun, se je pričel vzbujati odpor. Tako se polagoma pojavi druga smer slovenske politike: Čim več neodvisnosti od Srbov! Najprej zahtevajo avtonomijo Slovenije v okviru Jugoslavije, toda neredko se pojavijo celo zahteve po popolni državni samostojnosti Slovencev (v tem smislu je n. pr. pisal dr. Gosar v »Slovencu«, večkrat »Avtonomist« itd.). Obe smeri: Zahteva po čim najzvestejši poslušnosti napram Srbom in zahteva po čim največji samostojnosti napram Srbom obstojite še danes v slo-

venski politiki. Po sedmih letih Jugoslavije lahko ugotovimo, da niti ena, niti druga smer Slovincem ni prinesla pričakovanih koristi. Prva smer — smer brezpogojne poslušnosti — je povzročila, da se življenske potrebe prebivalstva v Sloveniji ne upoštevajo dovoljno, saj je bil narodni greh zahtevati nekaj za Slovenijo, česar n. pr. Srbija nima! Druga smer — smer ostrega odpora napram Srbom — pa je prav kmalu prešla v pravo pravcato sovraštvo napram Srbom in je že radi tega postala popolnoma nesposobna slovenski manjšini izvajati v državi kakoršnekoli koristi. Ena kakor druga smer se je pri ljudstvu, ki hoče življenja, diskreditirala in pričela se je razvijati tretja smer, smer srednje poti, ki bi se jo moglo označiti nekako tako-le: Državna skupnost s Srbi, bratsko, složno življenje s Srbi in seveda istotako s Hrvati v skupni državi ter v bratskem sporazumu s Srbi in Hrvati zagotoviti Sloveniji one posebnosti, ki jih prebivalstvo Slovenije za svoj obstanek in napredek potrebuje. Te posebnosti so različne. Najdemo jih na gospodarskem in kulturnem polju. So posledica drugačnega zgodovinskega razvoja, nego so ga imeli Hrvatje in Srbi. Posebnosti treba upoštevati in negovati, v kolikor so za obstanek prebivalstva v Sloveniji nujno potrebne. Kulturno in gospodarsko izjednačenje s Srbi in Hrvati se s tem ne izključuje, v kolikor je isto z ozirom na prirodne predpogoje, pod katerimi žive poedini kraji Jugoslavije, vobče možno. To je tretja, nova smer v slovenski politiki. Zastopa jo Zveza slovenskega kmetijskega ljudstva (ZSKL), med tem, ko zastopa smer poslušnosti napram Srbom Samostojna demokratska stranka (SDS), a smer odpora napram Srbom zastopa Slovenska ljudska stranka (SLS).

Y —n—

F. Veber:

Sokrat.

(Moderna slika iz davne preteklosti.)

(Nadaljevanje.)

II. Sokratovo zasebno in javno življenje.

Alkibiadovo mnenje o Sokratu.

Mož, ki naj je, kakor kažejo že predhodna izvajanja, tako odločilno vplival na nadaljnji razvoj starogrške misli in preko nje na vso zapadno kulturo sploh, je moral nedvomno v sebi družiti predvsem dva znaka, ki se sicer tako redko družita na istem subjektu: moral je biti prvič silna individualnost, ki se je s te plati nepremostljivo razlikovala od vseh sodobnikov in prednikov, drugič pa so tudi njo morale spajati z njeno okolico mnogolične in nič manj trdne niti; ta vpliv bi bil naravnost neumljiv, če bi veljalo samo prvo ali drugo. V prven slučaju bi bil ostal nepoznan velikan in bi torej za nadaljnji razvoj pomenjal toliko, kot da ga sploh ni bilo; v drugem slučaju pa bi se v ničemer ne razlikoval od drugih in torej tudi v

zgodovini ne mogel zavzeti nikakega posebnega mesta. In da je bilo prav na Sokratu v istini uresničeno oboje, kar moramo nahajati na vsaki veliki historični osebnosti, to nam v prelestnih barvah dokazujejo znani in večno lepi dialogi njegovega največjega učenca. Platon namreč je naravnost neutrudljiv v tem, da nam vedno prikazuje v ospredju svojih filozofskih razgovorov prav Sokrata, z očitvidnim namenom, ga z vseh strani osvetliti bodočim generacijam. Sicer je že davno znano, da se je Platon preko svojega učitelja dokopal do lastne filozofije in ustanovil s svojim naukom o »idejami« nesmrtno metafizično pesnitev, ki je bila Sokratu še povsem tuja; zato polaga Platon v Sokratova usta tudi take besede, ki jih ta ni nikoli govoril. Toda vse to se tiče predvsem razlike med Sokratovim in Platonovim naukom samim, torej vprašanja, v čem naj iščemo jedro Sokratove in samo Sokratove filozofije. O tem pa bom meritorno govoril pozneje. Bistveno drugačno pa je vprašanje Sokratove osebnosti in njegovega vnanjega in notranjega življenja, kakor tudi njegove sugestivne sile, ki jo je občutil vsak, kdor je prišel z njim v stik. Tu pa odpade vsako omahovanje, koliko naj Platonu verujemo in koliko ne, glede tega vprašanja — in samo to vprašanje nas v tem stiku zanima — nam je prav Platon slej ko prej najvernejši porok, ker je bil kot mnogo drugih s Sokratom v neprestanem stiku, pa je obenem kot edini med njimi prodril do najglobljih korenin vsega njegovega hotenja. Vsaj povsod tam, kjer navaja Platon na videz zgolj stranske in vnanje poteze in dogodke Sokratovega življenja in gradi na njih posredno in očitvidno brez vsakega lastnega dodatka jasno sliko Sokratovega značaja, ne more biti nikake sumnje, da smo pred pristnim, ne pa potvorjenim, bodisi spačenim bodisi »idealiziranim« Sokratom. In najvernejša in najznačilnejša slika, ki vsebuje obenem izčrpno prav vse take osebne strani na Sokratu, se mi zdi ona, ki jo podaja mladi in odlični, pa razuzdani Alkibiad v prekrasnem Platonovem »Simpeziju«. Da slave prvo zmago Agatonove tragedije na atenskem odru (l. 416. pr. Kr.), so se zbrali v njegovi hiši njegovi prijatelji in sklenili, da naj se topot, ker so že dan poprej na čast zmagovalcu obilno popivali, le pri zmernem pitju vrše tekmovalni govori na čast bogu ljubezni (ἔρως). Tekmo prične Faidros, ki v bistvu izvaja, da nas prav ljubezen varuje pred nizkotnimi dejanji, ker se vsak ljubeči najbolj sramuje pred onim, ki ga prav ljubi; nepremagljiva bi bila država ali vojska, ki bi jo tvorili le ljubeči in ljubljeni. Pavzanija dopolnjuje ta govor z razlikovanjem med nebeško in navadno ali telesno ljubeznijo, samo prva ne neha z odpadom zgolj vnanjih dobrin in se edina obenem spaja s stremljenjem po popolnosti, modrosti in ostalih krepostih. Eriksimah še podaja fiziološke teorije ljubezni, nato pa sledita s svojimi govori pesnika Aristofan in Agaton, ki pa imata očitvidno le to vlogo, da navzoče zabavata, prvi s prešernimi dovtipi, drugi pa z nežno izrezljanimi besedami, dočim je pri obeh vsebinska stran nekako v ozadju. Sledi Sokratov govor kot prva kulminacija celega dialoga. Predgovornikom očita, da so pri svoji slavi ljubezni pozabili na resnico in neresnico. Da to dopolni, mora o

ljubezni povedati to, kar je zvedel od prerokinje Diotime. Vsaka ljubezen je ljubezen do nečesa, končni objekt ljubezni pa je samo dobro in njega večna posest. Ljubezen hoče roditi le dobro in njen cilj je večnost slednjega, nesmrtnost. To se vidi že v živalski ljubezni, kot se javlja v spolnem pridobivanju in nadaljnjem vzdrževanju potomstva, kjer žrtvujejo roditelji večkrat svoje življenje, samo da ohranijo svojce. Iz vsega tega sledi, da je poleg navadne ljubezni razlikovati še *duševno*, ljubezen duše, roditi to, kar je njej primerno, namreč spoznanje in vse ostale kreposti, predvsem pa razumno zmernost in pravičnost. Produkti te ljubezni so bistveno lepši in nesmrtnější, saj so to dela n. pr. vseh velikih umetnikov, znanstvenikov in državnikov. Do istega rezultata vede še drugačno izhodišče. Tudi tisti, ki je prevzet samo ljubezni do telesne lepote, mora uvideti, da je lepota telesa le sestra lepote drugega telesa in da torej nahajamo pač različna telesa, a samo eno lepoto. Ko pa to spozna, bo pričel ljubiti lepoto same, njegova ljubezen do posameznika pa se bo zmanjšala. In dosledno bo nato moral staviti duševno lepoto nad telesno in ljubiti predvsem take, ki so morda brez telesne lepote, pa imajo duševne prednosti, in roditi nauke, ki store mladeniče še popolnejše. Tako bo od dejanja prišel do spoznanja in njegova lepota bo ga opretila suženjske zavisnosti od vseh posameznih in minljivih lepote. In če gre po tej poti naprej, bo končno zagledal pralepoto, ki ne nastaja in ne izginja, se ne povečuje in ne zmanjšuje in sploh ni nič takega, kar bi bilo deloma lepo deloma grdo, z ozirom na to lepo z ozirom na drugo grdo ali kar bi se zdelo temu lepo drugemu pa grdo. Ta pralepota se tudi več ne javlja v nobeni obliki, ne kot telo in ne kot nauk ali znanje, ker sploh ni v ničemer, temveč je sama po sebi in nima nikake vrstnice. Vse drugo, kar je lepo, pa je te pralepote samo deležno, kot nekaj, kar nastaja in izginja, dočim ona edina enostavno je. Višek ljubezni je pot do te pralepote, hkrati edina pot kreposti, božjega prijateljstva in nesmrtnosti. Sokrat je med svojim govorom tudi ugovarjal Aristofanu, češ, objekt ljubezni ni tisti, ki ljubi. Aristofan mu hoče zdaj odgovoriti. Do tega pa ne pride, ker udre v sobo tolpa krokarjev, njim na čelu Alkibiad, z igralko ob strani in z bujnim vencem in trakovi na glavi. Ko se mu — že močno vinjenemu — dovoli vstop, ovize s svojimi trakovi zmagovalca Agatona, nato pa, ko s strahom opazi poleg Agatona tudi Sokrata, še njega. Nekoliko časa se še v šali pogovarjajo, nato pa opozori Eriksimah Alkibiada, ki je med tem prevzel tudi vodstvo pивske družbe, da je zdaj on na vrsti, govoriti slavo ljubezni. Alkibiad pa ga zavrne, da v Sokratovi navzočnosti ne more nikoga drugega slaviti nego Sokrata, in pozove obenem Sokrata samega, naj ga prekine, če bi navedel kaj neresničnega, glede reda v podajanju pa da naj se ozira na njegovo trenutno stanje. Tako sledi sledeči Alkibiadov govor kot druga kulminacija spisa:¹

¹ Kot podlaga za sledeči prevod mi je služil grški izvirnik v Hermannovi ediciji (1886). Moj prevod hoče biti sicer točen, vendar pa več ali manj prost, ker ne upošteva toliko vnanje-jezikovne strani, kolikor notranje-vsebinsko.

»Možjé, Sokrata hočem slaviti s prispodobami. Morda bo mislil, da ga zasmehujem; prispodoba pa naj služi resnici, ne zasmehu. Trdim namreč, da je izredno podoben tistim silenom v kiparskih delavnicah, ki jim umetniki dajejo v roke piščalke in flavte; če jih odpreš, pa zagledaš v notranjosti božanstvene tvorbe. Prav tako enak je satiru Marziju. Da si mu vnanje podoben, Sokrat, pač tudi sam ne dvomiš; poslušaj, kako mu tudi sicer slišiš. Prešeren si ali ne? Če ne priznaš, privedem priče. Tudi na flavto igraš in zaslužiš v tem pogledu še mnogo večje občudovanje. Kajti on je očaral ljudi s krepkimi usti s pomočjo svojega orodja in tako še zdaj vsak, ki igra na njegov način. Tudi Olimpovo igro pripisujem Marziju, njegovemu učitelju. Naj igra na flavto izboren igravec ali slaba igralka, le njegovo delo premaguje in razodeva, kdo stremi po božjem in svetem, ker je tudi samo božje. Ti pa ga prekašaš toliko, kolikor isto dosegaš prez orodja, le s suhimi besedami. V nas vsekakor, naj kar povem, ne puščajo posebnega vtisa drugačne besede še tako izbornega govornika. Če pa kdo tebe sliši ali vsaj tvoje besede, četudi je predavatelj sam prav malo pomemben, smo vsi prevzeti in pretreseni in naj jih sliši ženska ali mož ali mladenič. Vsaj za svojo osebo bi Vam, možjé, ako bi se ne zdelo, da sem popolnoma pijan, povedal in s prisego potrdil, kaj so mi njegove besede storile in mi še vedno delajo. Kajti če jih slišim, mi bije srce močnejše nego Koribantom pri plesu in njegove besede mi izsilijo solze. Isto doživlja, kot vidim, tudi mnogo drugih. Ko pa sem slišal Perikleja ali druge dobre govornike, sem pač mislil, da dobro govoré, toda nikoli se mi še ni pripetilo kaj takega in moja duša še ni postala vznemirjena in nevoljna, kot da je zasuznjena. Ta »Marzija« pa me je spravil včasih tako daleč, da sem obupal, ali se mi splača še naprej živeti, če sem tak, kakršen pač sem. Tudi ti, Sokrat, ne smeš tajiti, da je to res. Da, še zdaj se zavedam, da bi kljub vsemu nasprotnemu naporu isto doživel, če bi ga hotel poslušati; saj me sili k priznanju, da še prav mnogo pogrešam, pa vendar sebe zanemarjam in samo posle drugih Atencev opravljam. Zato si s silo kot pred Sirenami zamašujem ušesa in izkušam pobegniti, da me sedenje pri njem ne postara. Kajti on je edini človek, od katerega sem izkusil, česar bi pač nihče ne domneval v meni, namreč, da bi me pred kom moglo biti sram; pred njim samim me je sram. Saj vem, da mu ne morem oporekati, češ, da ni potrebno storiti, kar zahteva; ko nisem več pri njem, pa postajam suženj ljudskih časti. Torej ga izbegavam in bežim, ko pa ga zopet vidim, me je sram pred lastnim priznanjem. Često bi zato želel, naj ga ni več med nami; če pa bi se to zgodilo, dobro vem, da bi bila moja bol še mnogo večja. Tako ne vem, kaj naj sploh počnem s tem človekom.

Take reči je prizadejal s svojo flavto meni in mnogim drugim ta satir. Poslušajte dalje, kako je podoben onim, s katerimi sem ga primerjal, in kako čudovita je njegova moč. Ne varajte se, nobeden izmed Vas ga ne pozna, jaz pa ga hočem odkriti, ker sem že začel. Le poglejte, kako je zaljubljen v lepe in vedno okrog njih in od njih prevzet in kako se zopet dela, kot da ničesar ne vidi in ne ve. Ali

ni to nedvomno podoba silena? Kajti to je pri njem le vnanja lupina kakor pri otlem silenu. Znotraj pa, če ga odprete, možje in sopivci, kaj mislite, koliko modrosti je v njem? Vedite, da mu ni prav nič mar, ali je kdo lep, temveč vse to prezira, kakor bi tega nihče ne verjel, tudi ali je kdo bogat ali ima sicer kake splošno oboževane prednosti. Vsa taka imetja so mu nasprotno brez vrednosti in tudi mi mu nismo nič, česar pa ne pove, ker mu je vse življenje le ironična igra z ljudmi. Ali pa je kdo na njem, ko je postal resen in odkrit, že videl tudi zaklade njegove notranjosti, ne vem. Toda jaz sem jih nekoč že videl in zazdela so se mi tako božji in zlati in prelestni in čudoviti, da bi moral takoj storiti, karkoli bi Sokrat zahteval. Mislim sem namreč, da se resno trudi za mojo cvetočo mladost, in smatral sem to za srečno in čudovito naključje, ker bi bilo zdaj v moji moči, če bi se Sokratu izkazal uslužnega, tudi vse izvedeti, karkoli bi sam vedel; kajti čuda mnogo sem si domišljjal vsled svoje mladostne lepote. S takimi mislimi sem nekoč — poprej po navadi z njim nisem bil brez spremljevalca — poslal spremljevalca proč in bil z njim sam. Toda povedati vam moram vse resnico. Vi pa obrnite pozornost k meni in ti, Sokrat, oporekaj, če lažem. Torej možje, bila sva sama drug z drugim in mislim sem, da bo takoj pričel z menoj govoriti, kakor govori ljubeči na samem k svojemu ljubčku, in bil sem vesel. A prav nič se ni zgodilo, temveč kakor sicer se je ves dan z menoj razgovarjal, potem pa cdšel. Nato sem ga povabil k skupnim telesnim vajam in sem se z njim vadil, da bi tem potom kaj dosegel. Vadil se je in često z menoj boril, ko ni bil nihče navzoč; in kaj naj rečem: ostalo je pri starem. Ker tako nisem nič drugega dosegel, sem mislil, da se moram možu s silo približati in ne cdnehati, ker sem že začel, temveč da je skrajni čas, da izvem, pri čem sem. Zato sem ga povabil na večerjo in ga naravnost zasledoval kakor ljubeči svojega ljubčka. Pa tudi tega ni takoj sprejel, čez nekoliko časa pa je privolil. Ko je prišel prvič, je hotel po večerji takoj oditi in jaz sem ga tedaj pustil, ker me je bilo sram. Drugič pa sem nastavlil tako, da sem se po večerji z njim pozno v noč razgovarjal in ga, ko je hotel oditi, zvito spomnil na pozni čas in obdržal pri sebi. Vlegel se je na blazino, ki je bila poleg moje in na kateri je tudi večerjal, in nihče drug ni spal v sobi nego midva. Do sem se da zadeva pripovedovati brez pomisleka in vsakemu. Sledečega pa bi od mene ne slišali, če bi prvič vino, kot pravijo, brez otrok ne govorilo resnice kot otroci in če bi se mi drugič ne zdelo krivično, zamolčati ponosno Sokratovo dejanje, ko sem vendar vstal, da ga slavim. Še zdaj me prijema bolečina kačjega pika. Pravijo, da oni, ki je kaj takega pretrpel, tega ne pove razven onim, ki so bili tudi ugriznjeni, ker samo ti umevajo in oproščajo, če jemlje bolečina komu strah, vse storiti in reči. Jaz pa sem bil boleestneje ugriznjen in to na najboleestnejšem mestu — saj so me v srce ali v dušo ali kako naj to imenujem udarile in ugriznile besede modrosti, ki se divje nego modras ujedajo, ko se poprimejo mlade in ne pretcpe duše, in store, da sploh vse stori in pove — in vidim še vas, vi Faidri, Agatoni, Eriksimahi, Pavzanije, Aristodemi in Aristofani, Sokrata samega ni potrebno imenovati, in

še koliko drugih: tudi vi vsi ste polni blaznega razkošja filozofskega. Zato vsi poslušajte. Kajti vi boše oprčili moje tedanje čine in današnje besede. Sluge pa in če še kdo drug med vami ni uveden niti vzgojen, vi zaprite svoja ušesa s kaj težkimi durmi.

Možjé, ko je torej svetilka ugasnila in so bili sužnji že zunaj, sem smatral, da nadaljnji ovinki pri njem niso potrebni, temveč da moram svoj namen odkrito priznati. Dotaknem se ga in mu rečem: Sokrat, ali spiš? — Še ne, odgovori. — Ali veš, kaj hočem? — Kaj pa? reče. — Zdi se mi, mu odgovorim, da ti edini zaslužiš, postati moj ljubi, in menim, da se obotavljaš, mi o tem govoriti. Z menoj pa je stvar taka: zdelo bi se mi kaj nespametno, ako bi ti ne bil uslužen tudi v tem ali če bi sicer kaj rabil od mojega premoženja ali od mojih prijateljev. Kajti zame ni nič važnejšega, nego da postanem kar najboljši, in k temu mi nihče ne more pomagati več nego ti. Če pa bi takemu možu ne bil uslužen, bi se mnogo bolj sramoval pred pametnimi nego pred množico nespametnih tedaj, če bi mu bil uslužen. — Ko to sliši, mi reče zelo ironično povsem po svoje ter po stari navadi: Dragi Alkibiad, ti v istini, se zdi, nisi neumen, če je morda res, kar o meni govoriš, in če je v meni neka moč, ki bi te utegnila storiti boljšega. Praviš, da vidiš v meni tajno lepoto, ki se dokaj razlikuje od tvoje lepe postave. Če pa hočeš vsled tega priti z menoj v stik in zamenjati lepoto za lepoto, me nameravaš nemalo oškodovati, temveč izkušaš pridobiti resnično lepoto mesto dozdevne in v istini dati baker za zlato. Sicer pa, predobri, glej pazneje, ali morda vendar nisem nič. Kajti vid razuma postaja ostrejši šele tedaj, ko prične pojemati vid naših oči; tebi pa je še daleč do tega. — Ko sem to slišal, sem rekel: Meni je tako, kakor sem govoril in tudi mislim; ti sam odloči, kaj smatraš za najboljše zate in zame. — Dobro si tako govoril, je pristavil, in v bodoče hočeva storiti, kar bova smatrala v tem pogledu in tudi sicer za najboljše. — Po tem razgovoru sem menil, da je zadet kakor s puščicami. In vstal sem in ga, ne dovolivši mu nadaljnjih besed, pokril s tem lastnim površnikom — bila je namreč zima — nato sem se sklonil pod njegovo odejo, objel s svojimi rokami tega v istini božanstvenega in čudovitega moža in ležal tako vso noč. In tudi zdaj, Sokrat, ne boš mogel trditi, da se lažem. Dasi sem namreč vse to storil, je ostal sam popolen zmagovalec in je moja lepo mladost zaničeval in zasmehoval in se norčeval iz nje; in vendar sem smatral, da je kaj na njej, vi sodniki. Sodniki ste namreč Sokratove ošabnosti. Torej pa dobro pomnite, pri bogovih in pri boginjah, da po tem spanju s Sokratom nisem vstal drugače, nego če bi bil spal z očetom ali starejšim bratom.

Kaj mislite, kako mi je bilo nato pri srečju, ko sem se smatral za csramočnega, pa se vendar radoval njegove modre in možate narave, ker sem pač trčil na moža, ki bi nikoli ne mislil, da ga najdem tolikega po pameti in moči? Zato nisem vedel, ne kako naj sem nanj jezen in se otresem njegove družbe, ne kako naj ga pridobim zase; saj mi je bilo dobro znano, da ga tudi denar nikjer ne zadene, še manj nego Ajasa železo, in če sem menil, da sem ga s čim vendar ujel, ga nisem več imel. Tako sem brez glave taval okrog, ker me je

imel v svoji moči kot še nihče nikoga. Vse to se je že prej zgodilo, pozneje pa sva se udeležila bojnega pohoda proti Potideji, kjer sva tudi skupno jedla. Predvsem je v prenašanju naporov prekosal ne le mene, temveč tudi vse druge. In če smo bili, kot se to na fronti dogaja, odrezani in smo morali gladovati, ni bilo zanj nič, kar so prenesli drugi. Pa tudi ko je bilo zopet veselo življenje, je znal edini uživati; in tudi pri pitju, čeprav ga ni pogrešal, je vse premagal, če je bil k temu prisiljen, in kar je največje čudo, še noben človek ni nikoli videl Sokrata pijanega. Sicer pa bo to, se zdi, tudi danes dokazano. Tudi v prenašanju zimskih težav — in tam so zelo hude zime — je delal čudeže, posebno še nekoč, ko je najhuje zmrzevalo in vsi drugi ali sploh niso šli ven ali pa so si čuda kaj vse oblačili in se obuvali in ovijali noge s suknom in kežuhovino; on pa je tedaj hodil ven v istem površniku, ki ga je navadno tudi prej nosil, in bos je korakal po ledu lažje, nego drugi obuti. Vojaki pa so ga srepro gledali, kot da jih hoče zasramovati.

Toliko o tem. Toda kako je to storil in zvršil junaški ta borec' nekoč na onem bojnem pohodu, je vredno slišati. Ko mu je prišlo nekaj na misel, je ostal in razmišljal od ranega jutra na istem mestu in ker se mu misel ni posrečila, ni odšel, temveč je ostal in iskal naprej. In bilo je že poldne in ljudje so to opazili ter z začudenjem drug drugemu pripovedovali, da Sokrat že od ranega jutra stoji in nekaj razmišlja. Končno pa so nekateri Jenci, ko se je zmračilo, po večerji iznesli ven svoje odeje, tedaj je namreč bilo poletje, in so deloma na hladnem spali deloma pa pazili, ali bo tudi čez noč tam stal. In on je tam stal do prihodnjega jutra in solčnega vzhoda; nato je opravil molitev k solncu in odšel. Ali ga želite še v bojih samih videti? Tudi v tem cziru zasluži namreč slavo. Kajti v onem boju, po katerem so mi strategji priznali odlikovanje, me nihče drug ni rešil nego tale, ker me ranjenega ni hotel zapustiti, temveč je moje orožje in mene samega spravil na varno. In jaz sem tedaj tudi zahteval, naj priznajo strategji odlikovanje tebi, Sokrat, in zopet me ne boš grajal, češ, da lažem. Ko pa so strategji opazili moj odličen stan in hoteli odlikovanje priznati meni, si se ti sam še bolj nego strategji potrudil, da je dobim jaz, ne ti. Še posebno, možje, pa je vredno, videti Sokrata v trenutku, ko je vojska v begu zapuščala Delion. Jaz sem bil na konju, on pa je korakal v težki bojni opremi. On in tudi Lahes sta se umikala, ko je bilo moštvo že razkropljeno. Jaz ju srečam in koj ko ju opazim, ju bodrim k vztrajanju in jima rečem, da ju ne bom zapustil. In tu sem ga videl še v lepši luči nego pri Potideji. Tudi sem sam bil v manjši nevarnosti, ker sem bil na konju. Predvsem je bil mnogo mirnejši nego Lahes. In potem se mi je zdelo, da je tudi tam kakor hodi pri tebi, Aristofanes, ponosito korakal in križem obračal oči, mirno opazujoč prijatelje in sovražnike, tako da je bilo vsakemu že od daleč jasno, da se bo mož krepko branil, če ga kdo napade. Zato pa sta jo tudi oba srečno odnesla, on in njegov tovariš. Kajti v boju prav redko napadajo one, ki se tako vedejo, nač pa zasledujejo take, ki kot brez glave beže. Tako bi mogel na Sokratu slaviti še marsikaj drugega in čudovitega. Toda pri drugačnih

živiljenskih razmerah bi utegnil kdo lahko povedati isto tudi o kom drugem, največjega občudovanja pa je vredno, če kdo ni nikomur enak, ne med starimi ne med zdaj živečimi. Saj bi z Ahilom kdo lahko primerjal tudi Brazida, s Periklejem tudi Nestora in tudi Antenora in bili bi še drugi. Tudi za ostale bi utegnil kdo najti podobne primere. Kakšen pa je postal ta človek v svoji neumljivosti, on in njegove besede, temu ni najti nič približno podobnega, ne med sedaj živečimi ne med starimi, razven če bi ga kdo, kot to sam pravim, ne primerjal z nobenim človekom, temveč s sileni in satiri in to njega in njegove besede.

Saj sem prav to v začetku pozabil, da so tudi njegove besede kaj podobne cnim silenom, ki jih je treba šele odpreti. Kajti če hoče kdo poslušati Sokratove besede, bodo se mu zdele najprej pač smešne. V taka imena in v take izraze so zavite kot v kožuh prešernega satira. Saj govori o tovornih oslih in o kovačih in o čevljarjih in o strojarjih in se zdi, da pove vedno le isto z istim, tako da se mora pač vsak, ki vsega tega ne pozna, tem besedam smejati. Če pa jih kdo odpre in prodre v njih notranjost, bo našel, da so samo one polne razuma, potem še, da so nadvse božje in da vsebujejo malone vse zaklade kreposti in da obsegajo sploh vse to, kar bi moral predvsem zasledovati tisti, ki hoče postati popolen. Možjé, torej to je, kar na Sokratu slavim, pa tudi grajam; saj sem Vam primešal in povedal, kako ošabno je z menoj postopal. In v resnici, vsega tega ni storil le meni temveč tudi Harmidu in Glauku in Evtidemu in Diokleju in mnogo mnogo drugim, ki jih vse vara, kot da je vanje zaljubljen, nato pa sam zavzema vlogo ljubljenca mesto ljubečega...«

Kmalu po tem govoru je vdrla v hišo druga tolpa ponočnjakov, ki je spravila v družbo mnogo krika, in prvotno domenjeno zmerno pitje se je spremenilo v nereden krok. Nekateri so odšli, drugi pa zaspali. Samo Agaton, Aristofan in Sokrat so bili še proti jutru v razgovoru in pili iz velikega vrča. Sokrat jima je dokazoval, da mora pravi pesnik komedije biti tudi pesnik tragedije in obratno; onadva sta mu pritrjevala, a nista mu sledila, ker sta postala zaspana in sta, ko je postajal že dan, tudi zaspala. Sokrat pa je vstal, se podal v licej, kjer se je skopal, nato je ves dan kakor sicer opravljal svoje posle in se šele zvečer podal domov in legel spat. —

Alkibiadov govor kaže v jasni luči vse one znake na Sokratu, ki nam delajo njegovo mesto v zgodovini starogrške misli povsem umljivo tudi z vidika njegove osebnosti. Sem spada najprej znani antagonizem med njegovo vnanostjo in njegovo notranjostjo. Sokrat je s svojo osebo prisilil okolico, da motri njega samega, ne njegove vnanosti in je bil tako tudi s te strani predestiniran, da v kali zatre že orisano nasprotno osnovno tendenco sodobne sofistike, in to tembolj, ker se je enak antagonizem vračal tudi pri vseh njegovih besedah. K temu se je pridružila njegova malone abnórmalna koncentracijska sila (skozi vso noč je stal na istem mestu, samo da reši neki problem!), njegovo vestno spolnjevanje tudi splošnih državnih dolžnosti, spojeno s samozatajevanjem tam, kjer gre n. pr. za odlikovanje ali drugačne koristi, še s posebno vzglednim udejstvo-

vanjem pa tam, kjer gre za prenašanje napora in življenske nevarnosti. In njegova prijateljska zvestoba v težkih in veselih dneh je morala vzbujati simpatijo tudi pri takih, ki jih je sicer ločila še tako velika razdalja od njegovega nauka samega. In še prav posebej spada sem nekaj, kar je tudi že v tem govoru zabeleženo, namreč osnovna tendenca Sokratovega življenja in mišljenja, uporabiti vsako, žalostno in veselo, resno in manj resno priliko v vzgojne svrhe, v svrhu nadaljnje vzgoje samega sebe in vsakega drugega, ki je za to dovzeten. In če bi se bil Alkibiad v istini udal le Sokratovemu vplivu, ne pa svojim nebrzdanim strastem, bi tudi nadaljnja zgodovina Atencev in vse Grške bila bistveno drugačna nego je. In Platon je z nedosegljivim čutem umetniškega mojstra položil v Alkibiadova usta vse to na Sokratu, kar je drugi tako bogato imel, prvi pa tako usodno pogrešal.

(Dalie sledi.)

Prosveta.

Ukrajinska visoka šola za umetnost bo imela z začetkom novega šolskega leta mesto tri štiri fakultete in sicer za arhitekturo, slikarstvo, skulpturo, keramiko in polygrafijo. Razentega se pripravlja še peta fakulteta za pedagoško umetnost.

Stik med vseukrajinsko akademijo znanosti v Kievu in med rusko akademijo znanosti. Da se upostavi zveza med imenovanimi akademijama, je imenovala vseukrajinska akademija sledeče člane ruske akademije za svoje redne člane: predsednika O. Karpinskij-a, podpredsednika V. O. Steklov-a ter člane T. Borodin-a, O. P. Skvercev-a in L. V. Pisarevskij-a.

Državna kinematografsko-tehniška visoka šola v Odesi se je pred kratkim otvorila. Ima 2 oddelka, tehniškega z dvoletno in fotografskega s triletno študijsko dobo. Sklenjeno je, da bo sprejetih začasno samo 50—60 slušateljev, ki jih bo vzdrževala država sama.

»Nevi pravci«. Izšel je tretji bilten Grupe za Socialnu i Kulturnu Akcijo v Beogradu z vsebino: Socialni rad na selu. V prvem delu članka razpravlja se o bedi našega sela, navaja se agrarno reformo, zdravje, prosveto, promet ter slika žalostni položaj kmetijskega ljudstva

predvsem v Srbiji, Južni Srbiji, Črni gori, Hrvatskemu Zagorju itd. V drugem delu se pisec vprašuje: Što raditi? in ugotavlja: 1. da delo ni povsod isto, niti se ne more vršiti na isti način; 2. združništvo, glavno sredstvo socialnega dela, ne more se vzdržati v sedanji obliki, temveč se mora spremeniti; 3. posebno pozornost je treba posvetiti položaju naše žene na selu, ki je neverjetno beden. Tretji del obravnava vprašanje: Kako raditi?, kjer pravi: »Za sve krajeve naše zemlje, sa izuzetkom Slovenije, važi ovo: na našem selu još nije raden jedan organizatorski posao u gospodarskom i kulturnom pogledu.« Zato predlaga temeljito socialno delo, ki naj obsega zlasti 4 stvari: 1. posebno organizatorično delo; 2. zavestno delo inteligence za povzdigo kulturnega in gospodarskega nivoja seljaka (mesto dosedanjega izsesavanja kmetijskega ljudstva!); 3. delo na selu naj velja kot obči interes naše kulture in kot osebni interes pojedinca; 4. seljaka se ne sme tiščati v ozadje, temveč se ga mora usposobiti, da sam sodeluje pri ustvarjanju in vodstvu gospodarskih in kulturnih uslanov. — Zato je potrebno stopiti v neposreden stik s seljaki, v stik čim trajnej-

ši in intimnejši. Končuje z navedbo stanov, ki to nalogo lahko najboljše vršijo ter našteva: učitelje in učiteljice, svečeniške, zdravnike, ekonomes pa tudi meščane, ki so v pogosti zvezi s selom. »Naročito mogu biti korisni studenti sa sela ili iz manjih mjesta. Ni intelektualci ni ostali varošani ne treba da zaborave ovo: nečemo imati ni prave kulture, ni velike trgovine, ni napredne industrije sve dok ne podignemo selo i seljaka. Zato, radeči za njih, mi u stvari najbolje i najuspješnije radimo za sebe.« — Članek je spisan z ozirom na razmere v vseh pokrajinah naše države razen Slovenije, ki jo smatrajo v tem pogledu za naprednejšo in kulturnejšo. Res je, da so n. pr. analfabeti pri nas že skoro izginiti, da so higijenske razmere mnogo boljše itd., vendar je tudi pri nas podrobno delo, četudi drugačno, med kmetjskim narodom nič manj potrebno, nasprotno, naše ljudstvo je s korakom, ki ga je storilo naprej, še bolj potrebno intenzivnega dela svoje inteligence. Zato velja ta članek v polni meri tudi za nas Slovence.

»Naš glas«. V Trstu je začelo s tekočim šolskim letom izhajati glasilo združenja slovanskih srednješolcev v Italiji — »Naš glas«. Uredništvo izjavlja v svoji

listnici, da bo razdeljevalo vsebino števil v tri glavne dele: 1. Leposlovni del (ki naj vsebuje pesmi, črtice, krajše povesti, spodbudne članke itd.). 2. Prosvetni ter informativni del (polemično-kritični spisi, delo v dijaških organizacijah in izven njih, delo med ljudstvom, informacije o srednjih šolah, dijaško gibanje v inozemstvu, predvsem med slovanskimi brati itd. 3. Vestnik združenja slovanskih srednješolcev v Italiji. Vse to pa hoče uredništvo izvrševati »brez fraz, lepotičnih besed in stalnih obljub, v bratski harmoniji, brez strahu in trepetu ter s čilim ponosom in voljo do resnega dela.« »Ne v preteklost, iz sedanjosti v prihodnost zveni naj »Naš glas«!« je pravo geslo uredništva, ki je prvo številko lepo uredilo. Bratskemu listu želimo, da bi na tej višini ostal in za svoj trud žel kar najlepše uspehe.

»Mladi junak« izhaja v tekočem letniku v nekoliko spremenjeni opremi in kaže tudi vsebinsko napredek. Navajati naše najmlajše h krepostnemu življenju, je njegova naloga. Zato list toplo priporočamo. Naroča se pri upravi: Ljubljana, Poljanski nasip 10. Letna naročnina 10 dinarjev.

Dijaško življenje.

Mednarodna dijaška olimpijada v Rimu leta 1926. V avgustu je imela Mednarodna dijaška konfederacija svojo sejo v Kodanju, ki je med drugim sklenila, da se vrši v septembru l. 1926 v Rimu mednarodna dijaška olimpijada. To olimpijado priredi o priliki seje konfederacije narodna italijanska dijaška zveza pod protektoratom italijanskega kralja. Češko-slovaško in poljsko dijaštvo se je dogovorilo, da bode na tej olimpijadi izmed slovanskih jezikov občevalni jezik poljščina. Tekmovalo se bo na polju umetnosti, znanosti in športa. Udeležniki morajo biti visokošolci, člani dijaških zvez, včla-

njenih v Mednarodni dijaški konfederaciji.

Prestop gimnazijcev v učiteljišča. Da uredi vprašanje prestopa gimnazijcev v učiteljišča, je izdalo ministrstvo prosvete odlok, s katerim dovoljuje prestop v drugi letnik učiteljišča samo onim, ki so dovršili peti gimnazijski razred z odliko. V isti razred se pa sprejemajo tudi gimnazijci višjih letnikov, če so te letnike dovršili vsaj z zadostnim uspehom.

Poziv kitajskih dijakov. Osrednja zveza kitajskih dijakov v Pekingu je poslala kolegom londonske univerze poziv, v ka-

terem prosi podporo angleškega dijaštva v shanghajskem slučaju. — Dijaška demonstracija v Shanghai-u v početku ni imela revolucijskega značaja. Pokret je bil naperjen proti japonskemu lastniku tkalnice, ki je zakrivil smrt kitajskega delavca. Britanska policija je hotela demonstrante razgnati, a je naletela na cster odpor. Posledica je bila, kakor znano, več mrtvih, ranjenih in mnogo aretiranih. V Pekingu so osnovali dijaško zvezo, ki ima nameu, zagovarjati shanghajski slučaj in osvoboditi zaprte. — V pozivu, poslanem v London, prosijo za pravično presojo spora. Kako bi se zadržali britanski slušatelji — vprašujejo se pisatelji manifesta, če bi se jim zabranjevalo kakoršnokoli proglasitev ali slavnost in bi bili njihovi zastopniki zaprti? Gotovo bi se zavzeli za svobodo svojih kolegov. Ko so pa hoteli v Shanghai-u osvoboditi svoje kolege, so bili takoj postreljeni. Pomagajte nam, da bi nam bila izkazana pravica, izboljšanje okolščin in pogojev, da bi se v bodoče tak nečloveški slučaj ne ponavljal več — tako se glasi proglas, ki končuje z izjavo odkritosrčnega prijateljstva do britanskih kolegov. — Manifest je bil objavljen v dijaškem tedniku londonskem, ki izraža veliko simpatij do obrambe kitajskih dijakov.

Pohod črnih sraje v dijaške organizacije na Češkem. Ko se je tudi na Češkem pojavil fašistovski pokret (Narodní hnutí), se je v prvi vrsti obrnil na dijaštvo. Delilo se mu je letake, brošure in izzivalne

znake. A letaki so se prečitali, znaki nekaj časa nosili, in — bilo je eksperimenta konec. Šele v zadnjem času so se pojavili novi »rešitelji« naroda in osnovali dijaško organizacijo, ki ima kakih 50 članov. Večina se je rekrutirala iz vrst narodne demokracije, ki je že pred počitnicami oglašala, da nastopi drugo življenje med dijaštvom, ko prikorakajo mladeniči, vzgojeni od fašistovskih profesorjev, itd. Prvi njihov korak bo pohod v stanovske organizacije. — Češkoslovaško visokošolstvo pravi, da zna ta pohod črnih sraje povzročiti dovolj zabave, vendar hoče posvetiti potrebno pozornost tem »črnosrajnikom«, da se jim ne bi v kakšnem strokovnem društvu posrečilo vpeljati svoje fašistovske metode, s katerimi bi hoteli uveljavljati svoje, ne ravno strokovne ideje. K temu pripominjajo, da ni vse sveto, kar prihaja iz Rima.

Afera v Osrednji zvezi čl. dijaštva. Prišla je na dan nečedna manipulacija in malverzacija v zvezni blagajni. Prizadete se je razrešilo funkcij in uvedlo proti njim postopanje. Vendar se nečastnega dejanja ne more obdolžiti nobenega dijaka, temveč le plačano uradništvo. Sklican je izredni občni zbor, ki se bo bavil s to zadevo. Gotove politične grupe so skušale izrabiti ta žalosten slučaj v svoje strankarske svrhe, kar se jim pa ni posrečilo. Storjeni so vsi koraki, da se ubrani organizacija nezasuženega madeža in ohrani dobro ime celokupnega čl. dijaštva.

Razno.

Čehoslovaški državni proračun za šolstvo v letu 1926. Od celega državnega proračuna, ki znaša 10.070 milijonov Kč, pripade ministrstvu za prosvetto 890·8 milijonov Kč. Lansko leto je znašal proračun za šolstvo in narodno prosveto 756·4 milijonov Kč. V svoti, določeni za

leto 1926, pa so vštete tudi vse investicije v znesku 120·9 milijonov Kč. Če odštejemo ta znesek od celokupne svote, vidimo, da znaša proračun brez investicij 769·9 milijonov Kč, torej 13·5 milijonov Kč več kakor je bilo dovoljeno za leto 1925. Od proračunske svote odpade na visoke šole

in znanstvene potrebe 113 milijonov Kč in sicer (računano v milijonih Kč) na univerze 64,3, na tehnike 43,7, na znanstvene zavode 4,9. Od podrobnosti lahko navedemo sledeče:

	Kč
Karlova univerza	17.841.000
Masarykova univerza	10.536.000
Komenskega univerza	7.746.000
nemška univerza	12.023.000
visoka veterinarska šola	3.132.000

Ostanež iz univerzitetnega proračuna pripade na samostojne fakultete.

Tehnike imajo določene sledeče svote:

češ. vis. šola tehniška v Pragi	13.979.000
češ. vis. tehnika v Brnu	6.249.000
nemška tehnika v Pragi	6.155.000
nemška tehnika v Brnu	4.867.000
montanistična šola v Přebrazmu	2.087.000
poljedelska vis. šola v Brnu	2.934.000
trgovska vis. šola v Pragi	1.124.000

Na znanstvene zavode odpadejo ti-le zneski:

pedagoške knjižnice	226.000
institut za češkoslovaški jezik	100.000
zvezdarna v Pragi	339.000
drž. meteorološki institut	696.000
institut za telesno vzgojo	72.000
grafični institut	95.000
institut za zdravljenje z osvetljenjem	800.000
observatorij v St. Dale	260.000
meteorološka stanica v St. Dale	85.000
morski biološki institut	75.000
ostale znanstvene potrebe	2.170.000

Med ostalimi znanstvenimi potrebami so navedeni ti-le večji zneski:

prirodoznanstvena raziskovalna republika	40.000
nakup prirodoznanstv. znamenitosti	40.000
podpora znanstvenim časopisom	214.000
časopis »Slavia«	100.000
ljudska predavanja	200.000

češka akademija	800.000
kralj. češki društ. nauk	150.000
Slovaška Matica	150.000
nemško znanstveno društvo	200.000
za osrednji katalog znanst. knjižnic	120.000

Iz proračuna za investicije navedemo:

narodna galerija v Pragi	300.000
akadem. upodabljačih umetnosti	750.000
drž. glasbeni konservatorij	500.000

Karlova univerza (nakup zemljišča in stavba)	16.000.000
nemška univerza	6.000.000
češka tehnika v Pragi	6.000.000
nemška tehnika	1.500.000
Masarykova univerza	6.000.000
živinozdravniška šola	4.000.000
češka tehnika v Brnu	3.500.000
Komenskega univerza	5.800.000

itd.

Priobčujemo ta delni pregled šolskega proračuna v češkoslovaški državi, ki naj bo čitateljem v informacijo o izdatkih češke države za šolstvo, obenem pa naj služi za paralelo z našim državnim proračunom ministrstva za prosveto, ki ga bomo priobčili v eni prihodnjih števil.

Analfabeti na Ogrskem. Pred nekoliko meseci je bila objavljena statistika o stanju šolstva na Ogrskem. Kakor je iz te razvidno, je na Ogrskem 800.000 analfabetov, starejših nad 12 let, kar znaša 10% vsega prebivalstva. Pred vojno je bilo na starem Ogrskem 33% prebivalcev analfabetov, iz česar bi se dalo sklepati, da se je vprašanje analfabetizma dokaj zboljšalo. Vendar temu ni povsem tako. Pred vojno je namreč 90% vseh analfabetov na Ogrskem odpadlo na nemadžarske narodnosti. Zato so bili o prevratu madžarski krogi prepričani, da sedanja Ogrska analfabetov sploh ne bo več imela. Uveljavila se je pa predvojna politika. Vlada je ustanavljala šole v velikem številu le v nemadžarskih obmejnih krajih, da bi se tako prebivalstvo lažje pomadžarilo, med-

tem ko je v notranjosti države šolstvo zanemarjala. V celoti je danes na Ogrskem, če ne postavimo za mejo starosti 12 let, 1.100.000 analfabetov, t. j. približno 15% vsega prebivalstva.

Letalski oddelki na angleških univerzah. Angleški minister za letalstvo je javil, da sta se ustanovila na univerzah v Oxfordu in Cambridge oddelka za letalstvo z namenom, da bi se moglo gotovo število dijakov izobraziti za pilote. Če se bo ta poizkus posrečil, se bodo ustanovili slinli oddelki tudi na drugih angleških univerzah.

Nemške štipendije za jugoslovanske visokošolce. Na berlinskem vseučilišču obstoja fond Aleksandra von Humbold, namenjen inozemskim slušateljem berlinske univerze. Štipendije tega fonda se razdelijo po gotovem ključu na pripadnike raznih držav. Tako jih je nekaj določenih tudi za dijake iz Jugoslavije. Štipendija znaša 1500 zlatih mark na leto. Visokošolci, ki želijo dobiti te štipendije, naj oložijo svoje prošnje na splošni oddelek prosvetnega ministrstva v Beogradu. Prošnjo je treba opremiti s sledečimi prilogami: 1. dokazilo o zrelostnem izpitu; 2. dokazilo o študiju na univerzi ali tehnik; 3. priporočila profesorjev iz glavne stroke; 4. fotografijo; 5. kratek življenjepis, napisan lastnoročno v nemškem jeziku.

Dekliški zavod »Vesna« v Ptuju — ukinjen. Ker se je za letos prijavilo samo 8 gojenk, je sklenil ptujski občinski svet ukiniti dekliški zavod »Vesna«, svoječasni Mädchenheim. — To kratko poročilce nam nudi jasno sliko mentalitete našega ženstva. Medtem ko so učiteljica prenapolnjena in se najmanj 50% prosilk odkloni, so gospodinjske šole, dekliški zavodi, tečaji za vezenje, krojenje itd. skoro prazni, ker je za našo ženo še vedno »sramola«, če si drugače služi kruh kakor s klavirjem ali peresom. Dolžnost naših ženskih organizacij je, da to neumestno prepričanje (morda bolje rečeno

— domišljijo) med ženskim svetom temeljito odstranijo. Storile bodo s tem mnogo koristnejši čin kakor pa je boj za politično enakopravnost in volilno pravico.

Uprava kr. univerze v Ljubljani za študijsko leto 1925/26. Izvoljeni so: za rektorja redni profesor dr. Leonid Pišanic; za dekana filozofske fakultete redni profesor dr. Nikola Radojčić; za dekana juridične fakultete redni profesor dr. Metod Dolenc; za dekana medicinske fakultete redni profesor dr. Alfred Šerko; za dekana tehniške fakultete redni profesor dr. Milan Vidmar in za dekana teološke fakultete redni profesor dr. Lambert Ehrlich.

Nova stavba češke tehnike v Pragi. V zadnji številki prvega letnika smo poročali o položitvi temeljnega kamna za novo stavbo češke tehnike v Pragi. Bo to ena največjih praških stavb, katere stavbeni proračun znaša 200 milijonov Kč. Zgradbo se prične prihodnjo pomlad, ker je finančno ministrstvo ugodno rešilo finančno vprašanje stavbe. Prostor v Dejvicah, kjer bo stala tehnika, je bil kupljen za 16½ milijonov Kč. Nova tehnika bo opremljena z vsemi modernimi napravami. Najprej se začne staviti zgradba kemičnega zavoda.

Nova veterinarska visoka šola? Naše dnevno časopisje je pred kratkim poročalo, da namerava naša vlada ustanoviti že s tekočim šolskim letom v Nišu novo veterinarsko visoko šolo. Koliko je na tem resnice, do danes še ne vemo. Ugotavljamo pa, da na podlagi statistike vseh državnih in privatnih živinozdravniških mest v naši državi, tudi onih, ki danes še ne obstoje, a so za naše razmere potrebna, zadostuje popolnoma ena veterinarska šola. Zato bi bila ustanovitev te nove veterinarske šole nesmiselna, ker bi se s tem samo po nepotrebnem povečali izdatki. Visoka veterinarska šola v Zagrebu se itak bori s težavami, ker so njeni krediti premajhni. Pametnejše bo, če bo vlada obstoječo fakulteto podprla, da

še bo mogla svobodno razviti. Saj nima država koristi od števila visokih šol, temveč od njihove kvalitete!

Češka tehniška visoka šola v Pragi. — Najodličnejše mesto med visokimi šolami tehniškega značaja v češkoslovaški republiki zavzema brezdvomno češka visoka tehniška šola v Pragi in to tako po svoji zgodovini, svojem razvoju kakor tudi svojem sedanjem stanju. V šolskem letu 1924/25 je imela 5982 slušateljev. Od teh je bilo češkoslovaških državljanov 3702, tujih 2280. Med tuji zavzemajo prvo mesto Rusi s številom 1363, Jugoslovani smo na četrtem mestu s 114 slušatelji. Ženskih slušateljev je nekaj nad 200.

Zasuto mesto na severnem bregu Afrike. Italijanska vlada je prevzela inicijativo in vzdržuje izkopavanje starorimskega mesta Leptis Magna na severnem afriškem obrežju. Sedaj je to mesto že skoraj popolnoma odkrito in priča o svoji nekdanji slavi. Najznamenitejše odkopanine so ogromni slavolok cesarja Septimija Severa, kateremu se je imelo mesto zahvaliti za svoj razcvet, dalje velika kopalnišča, cirkus, pristanišče ter izmed vseh največje in najvažnejše delo: cesarska palača, katere zidovi, zgrajeni iz mogočnih kamnov, se dvigajo do višine 30 metrov. Palača ima sijajno arhitekturo, ogromna stebrišča, umetno izdelane reliefe. Poleg

Leptis so našli tudi mesto Sabratha, ki so ga začeli tudi odkopavati. Do sedaj so med drugimi odkopali svetišče afriškega Jupitra z njegovo velikansko soho, poleg svetišča pa krščansko baziliko. Dobro ohranjen je tudi amfiteater. Po izkopanih v Leptis Magna bomo lahko sklepali, kako je izgledal staroveški Rim, njegove palače in druge stavbe.

Listnica uredništva.

Vse sotrudnike prosimo, da pošiljajo svoje prispevke najpozneje do 20. vsakega meseca, da se jih zamore priobčiti v naslednji številki, ki izide vsakega 1. v mesecu. — Opozarjamo na rubriko »Dopisi«, ki se otvori v prihodnji številki. Ta rubrika naj obsega poročila o važnejših kulturnih dogodkih v posameznih krajih, dalje mnenja čitateljev o člankih in ostalem gradivu, ki je bilo priobčeno v »Mladini« ali drugih listih, (lahko v obliki debate), razne predloge o preureditvi lista itd. — S tekočim letnikom smo razširili »Mladino« ne le po obsegu, temveč tudi vsebinsko, ker smo okvir, objemajoč izključno dijaštvo, razširili na vse javno življenje. Upamo, da smo s tem ugodili tako dijaštvu kakor tudi ostalim naročnikom.

Fotošport.

Vprašanje štev. 5.

Zakaj in kako se rabi zaslonka (Blende)? Pri vsakem objektivu je tudi naprava, ki lahko zmanjša njegovo polno odprtino in ki se imenuje zaslonka. Če je predmet zelo razsežen na daljavo, bo slika na medlici pri polni odprtini objektivu precej nejasna in konture ne bodo ostre. Ta nejasnost nastane vsled tega, ker svetlobni žarki ne vpadajo skozi leče več paralelno, in se sečejo v raz-

nih zaporedno ležečih točkah na drugi strani leče. Da dobimo ostro izražene slike, je treba leče zasloniti; s tem odrežemo one žarke, ki sečejo rob leče in ki so glavni vzrok nejasnosti. Kakor hitro pa odprtino zmanjšamo, zaslonimo, se zviša ostrost slike in pri gotovi zaslonitvi postane slika ne medlici v vseh konturah ostra. S tem pa na drugi strani pride skozi lečo manj svetlobnih žarkov in zato postaja na medlici slika vedno temnejša.

Od tega pa je zopet odvisen čas osvetlitve plošče, kajti čim svetlejša je slika na medlici, tem hitreje in izdatneje učinkuje na ploščo in obratno. Svetleši slike pojema v kvadratičnem razmerju odprtine zaslonke. Če je odprtina n. pr. velika 2 cm, je treba pri zaslonki 1 cm 4krat dalje osvetliti. — V splošnem naj velja načelo zasloniti le toliko, kolikor je za jasnost slike neobhodno potrebno. Pri portretih naj se zasloni čim manj, da se portret dobro loči od ozadja, ki je ponajveč postranskega pomena, kar se tiče ostrosti.

Vprašanje štev. 6.

Plošča ima na enem oglu in po eni strani črno liso, ki polagoma prehaja v sicer normalni negativ. Kaj je temu vzrok? V prvi vrsti je treba pogledati, če morda kaseta dobro ne zapira ali ima na oglu malo luknjico. Ako je tu vse v redu, se morda kaseta ne prilaga dovolj tesno v zareze na aparatu in tako prepu-

šča svetlobne žarke v notranjost aparata. Sploh pa je najbolje, da ostane črna ruta ves čas pogrnjena čez aparat in se kaseta vložiti, odpre in zapre pod njo.

V vednost. Med najbolj priljubljene in koristne športe spada danes brezdvomno fotografski šport. On nam razvija čut za lepoto in vzbuja smisel za krasote narave, katerih nam ravno naša Slovenija nudi v neomejenem številu. Da se ta panoga športa čim bolj razširi in da bo vsakemu posamezniku dana možnost se v tej stroki izpopolniti, se snuje v Celju »Klub ljubiteljev fotografije«, ki bo imel namen združiti vse, ki se zanimajo za ta lepi šport. Poleg zgoraj omenjenega bo klub imel za svoje člane lasten laboratorij in jim bo po znižani ceni nabavljal fotografske potreščine. Delokrog tega društva ne bo samo Celje z okolico, temveč bo obsegal po možnosti celo Slovenijo. Prosimo tem potem vse, ki se za to zanimajo, da se čimpreje javijo na naslov: Ivo Kvac, prokurist d. d. »Triglav«, Celje, hotel Balkan.

šport.

LAHKOATLETSKI MEETING ZA PRVENSTVO SREDNJIH ŠOL SLOVENIJE.

Že leta 1922 je neimenovan dobrotnik daroval Sportni Zvezi, tedanji vrhovni oblasti za lahkootletski šport v Sloveniji, krasno darilo — srebrn pokal — kateri naj bi pripadel večkratnemu zmagovalcu — srednješkolskemu zavodu — pri imenovanih prvenstvih. Vendar iz neznanih ovir se to zelo važno prvenstvo — posebno v propagandnem oziru, ni moglo preje oživeti kakor lansko leto. Meeting je lansko leto nepričakovano uspel kakor v moralnem tako tudi v propagandnem pogledu. Tekmovalo je nad 60 učencev, 9 srednješkolskih zavodov Slovenije med zdravi vpliv lahkootletike pri telesno kul-

temi 1 iz Maribora, 1 iz Kranja, ostali pa iz Ljubljane. Dober izid lanskoletni nas je navdajal z prepričanjem, da bo letošnje tekmovanje v kvalitativnem kakor tudi kvantitativnem oziru boljše od lanskega leta; prineslo nam je pa delno razočaranje, ker so se ostali srednješkolski zavodi izven Ljubljane kratko rečeno abstinerirali. Nerazumljivo je povsem dejstvo, da vodstva srednješkolskih zavodov izven Ljubljane kakor tudi učenci sami polagajo tako malo važnosti na telesno kulturni odgoj mladine, na lahkootletiko, ki je najvažnejša in najboljša promicateljica tega odgoja.

Srednješkolska mladina in vodstvo zavodov te vrste v Ljubljani sta pokazala, da pravilno in resno razumeta važnost in turnem odgoju. Le lanskoletni zmagova-

lec — realna gimnazija v Ljubljani (I. drž. gimnazija) ni letos postavila niti enega tekmovalca. Ne razumemo! Saj se ta prvenstva ne vršijo radi tega, da doseže eden ali drugi tekmovalec rekorden čas, temveč da se ideja pravilne gojitve telesa potom sporta — v prvi vrsti lahkotletike razširi med vso našo srednješolsko omladino. Prehodno darilo ni bilo darovano samo z namenom, da pripade zmagovalcu, temveč je bilo darovano z edinim namenom kot prehodno, da se dijaštvo za vsakoletno tekmovanje pripravi čim vestnejše in se istega udeleži v čim večjem številu, ker edino na ta način — postaviti pri tem tekmovanju kvantitativno in kvalitativno močno četo — je mogoče bilo izvojevati si časten naslov lahkotletskega prvaka Slovenije za srednje šole in priboriti si prehodno posest srebrnega pokala. To je pa možno doseči edino le potom redne, sistematične in pravilne gojitve lahkotletskega sporta. Prvenstvo si je letos po trdem boju izvojevala realka v Ljubljani z 32 točkami pred srednjo tehniško šolo — Ljubljana, ki je dosegla 30 točk. V kratkem omenimo rezultate:

Tek 100 m: 1. Weibl (drž. trgovska šola) 11.7 sekund — srednješolski rekord, preje (12.1); 2. Bizjak; 3. Pesek (oba realka).

Tek 800 m: 1. Arhar (realka) 2 : 09.4 minute — nov slovenski in srednješolski

rekord, preje (2 : 14.4 minute); 2. Roth (III. drž. gimnazije); 3. Bizjak (realka).

Tek 3000 m: 1. Slapničar (srednja tehniška šola) 10 : 09 minut — srednješolski rekord, preje (10 : 09.5 minut); 2. Roth (III. drž. gimnazije); 3. Čamernik (srednja tehniška šola). Skok v daljavo z zaletom: 1. Pesek (realka) 5.54 m — (srednješolski rekord) 5.88 m. 2. Janovsky (srednja tehniška šola). 3. Gruntar D. (trgovska akademija). Skok v višino z zaletom: 1. Borštinar (srednja tehniška šola) 1.55 m — srednješolski rekord, preje (1.53 m). 2. Štrekelj (realka). 3. Gruntar D. (trgovska akademija). Skok ob palici: 1. Štrekelj (realka) 2.80 m — (rekord srednješolski 2.95 m). 2. Košnik (srednja tehniška šola) (2.70 m). 3. Lah (realka) 2.50 m. Met krogla: 1. Slamič H. (srednja tehniška šola) 9.63 m — srednješolski rekord, preje (9.27 m). 2. Jenko (realka). 3. Košnik (srednja tehniška šola). Met diska: 1. Slamič H. (srednja tehniška šola) 32.55 m — srednješolski rekord, preje (31.13 m). 2. Seršen (III. drž. gimnazija). 3. Burja (srednja tehniška šola). Met kopja: 1. Erman J. (realka) 38.01 m — srednješolski rekord 40.58 m. 2. Gruntar D. (trgovska akademija). 3. Borštinar (srednja tehniška šola). Pričakujemo, da bo prihodnjic srednješolsko prvenstvo izpadlo v vsakem oziru (kvalitativno, kakor tudi kvantitativno) boljše, in da bomo lahko pozdravili učence vseh srednješolskih zavodov Slovenije.

šah.

Urejuje Lj. Furlani.

Dijagram št. 3.

Sledeča pozicija je nastala v neki prosti partiji med Niemzovičem (črni) in L. Lundom (beli). Beli je materijelno neko-

liko v premoči, a zato ima črni prednost v poziciji, ker je že globoko prodril v nasprotnikovo polje. S karakterističnim, globokoumnim prelomom sovražnikove fronte se mu posreči dobiti. Kako prihodnjic.

Črni: Niemzovič.

(8 kamnov.)

Beli: L. Lund.

(7 kamnov.)

Beli: Kd2, Le3, Sh4;

kmetje: a3, b2, f2, g3.

Črni: Ke4, Th5;

kmetje: a4, b5, c4, d3, f3, g4.

Rešitev študija št. 2.

Beli: Ke4, km. a4, g4, (3);

Črni: Kf6, Lg7, (3).

Beli na potezi vleče 1. a4—a5, da bi črni vbrnil pohod kmeta v damo, potegne Lf8. Beli zopet to omogoči s 2. Kd5, nakar se črni brani s Lh6. Sedaj pa beli s problematično potezo g4—g5 dobi, kajti če vzame kralj, sledi a5—a6, če pa vzame tekač, sledi preje še hd5 in črni ne more zadržati a-kmeta.

Malo pregleda.

Odkar so se posamezni šahovski idealisti začeli posvečati izključno igri boginje Caisse, je začelo število privrženecv šaha postopoma rasti. Ti so namreč spoznali v tej igri toli izredno duševno zadoščenje, da so se odločili živeti za šah — seveda, da jih razlikujemo od onih, ki živijo od šaha in s tem razširjati to plemenito igro.

Izmed množice šahovskih veljakov naj omenimo le znamenitejše, one, ki se od časa do časa merijo na raznih mednarodnih turnirjih. Ti nosijo ime »šahovski velemojster« oz. »mojster«. Naslov prvaka

sveta »Champion of the World« ima Amerikanec Raoul J. Capablanca. Pridobil si ga je l. 1921. v boju s prejšnjim prvakom dr. E. Laskerjem, ki ga nekateri smatrajo še vedno za najmočnejšega. Najbližja pretendentia za ta naslov sta Rus A. A. Aljehin in naš dr. M. Vidmar, dočim je Poljak A. Rubinstein že odpovedal. Seveda bi ne bilo nikako čudo, če bi si ga osvojil kdo izmed nižje navedenih, kajti razlike v moči so med posameznimi mojstri zelo minimalne. V glavnem se razlikujejo v sistemu in karakterju igranja. Iz tega vzroka in ker pri vseh šahovskih tekmah odločujejo tudi fizične sposobnosti in neposredna okolica, jih je nemogoče uvrstiti točno po jakosti.

Opaža se, da so Nemci in Rusi, oziroma sploh Slovani, tako kvalitativno kakor tudi kvantitativno najbolj zastopani. Posebno pa zaostajajo Romani razen v Ameriki živečih. Med Rusi so se visoko povzpeli Bogoljubov, Rabinovič in Romanski, med Nemci so posebno jaki in znani Spielmann, Grünfeld, Sämisch, Tarrasch, Mises in Leonhardt. V Ameriki uživata svetovni sloves Marshall in komaj 19-letni Mehikanec Torre. Madžari imajo Marocija in Retija. Med nami žive poleg dr. Vidmarja še B. Kostič, znamenit posebno zato, ker je prvi napravil šahovsko turnejo okrog sveta, dalje dr. Astaloš (po rodu Madžar) in Vuković. Med Čehi se je posebno prejšnja leta odlikoval Duras. Zelo jaki so nadalje še Ukrajinec dr. Tartakover, na Danskem živeči N. Niemzovič, Holanec Euve in Švicar Johner. Angleži dosejajo z Jatesom, Thomasom in dr. le srednje šahovske mojstre. Na koncu naj še omenimo, da nosi naslov svetovnega prvaka amaterjev Matisson; osvojil si ga je na olimpijadi v Parizu l. 1924.

Razen vseh teh se nahajajo v vsaki državi še številni mojstri in amaterji, taktisto upoštevanja vredne jakosti. Da je šah prodrl že v Afriko, Avstralijo in se vrnil zopet v svojo domovino Indijo, bi nam znal povedati naš Kostič, ki se misli letos vrniti s svoje turneje.

ZA IZVRŠITEV VSEH V
TISKARSKO STROKO
SPADAJOČIH DEL SE
TOPLO PRIPOROČA

TISKARNA MERKUR

LJUBLJANA, SIMON
GREGORČIČEVA UL.

TELEFON ŠT. 552 ŠT. 13 TELEFON
ŠT. 552

TISKA KNJIGE, ČASO-
PISE, CENIKE, LETAKE,
VSE TRGOVSKE TER
URADNE TISKOVINE

== LASTNA ==
KNJIGOVEZNICA

